

POPULAČNÍ VÝVOJ V ČESKÉ REPUBLICE V ROCE 2019

Jana Křestánová¹⁾ – Roman Kurkin²⁾

POPULATION DEVELOPMENT IN THE CZECH REPUBLIC IN 2019

Abstract

The article analyses the demographic situation in the Czech Republic in 2019 and sets it in the context of demographic trends in the past decade. The study describes the development of individual components of demographic development and the effects they have on the population size, age, and marital structure of the population. The population of the Czech Republic grew as a result of the positive balance of international migration. Natural change was slightly negative in 2018. Both the total fertility rate and the total divorce rate stagnated. Marriage rates increased along with the life expectancy at birth for men and women. The total abortion rate slightly decreased.

Keywords: Demographic development, population, age structure, nuptiality, divorce, fertility, abortion, mortality, migration, Czech Republic

Demografie, 2020, 62: 159–181

ÚVOD

Česká republika měla v roce 2019 poprvé v období od roku 2016 přirozený úbytek a to ve výši 0,1 tis. obyvatel. Počet živě narozených dětí se v posledním meziročním srovnání snížil o 1,8 tis. na 112,2 tis. I u počtu zemřelých došlo k poklesu o 0,6 tis. na 112,4 tis. Celkový počet obyvatel ČR ovšem mezi roky 2018 a 2019 vzrostl o 44,1 tis. díky kladnému saldu zahraniční migrace s hodnotou 44,3 tis. (nejvyšší přírůstek stěhováním v období od roku 2009). Počet přistěhovalých se meziročně zvýšil o 7,4 tis. na 65,6 tis. v roce 2019 (opět nejvyšší počet od roku 2009), počet vystěhovalých vzrostl o 1,8 tis. na 21,3 tis. v posledním sledovaném roce (vyšších hodnot bylo naposledy dosaženo v roce 2013). Střední stav populace ČR vzrostl osmým rokem v řadě a dosáhl hodnoty 10 669,3 tis. V roce 2019 pokračovaly i trendy klesajícího počtu potratů (31,8 tis., z toho 17,8 tis. UPT a 12,7 tis. samovolné),

rozvodů (24,1 tis.) a růstu počtu nově uzavřených manželství (54,9 tis.).

V posledním sledovaném roce dále vzrostly i hodnoty úhrnné tabulkové prvosňatečnosti u mužů (59,0 %) i v případě žen (67,5 %), byť tempo růstu bylo pozvolnější než v minulých letech. Pro muže šlo o nejvyšší hodnotu v období od roku 2009 a pro ženy od roku 2008. Průměrný věk při vstupu do prvního sňatku, podle tabulky sňatečnosti svobodných, v podstatě stagnoval na 32,1 letech pro muže a 29,8 letech pro ženy. Úhrnná rozvodovost stagnovala v roce 2019 na úrovni 44,8 %. Naposledy byly nižší hodnoty tohoto ukazatele evidovány v roce 2012. Průměrná délka trvání manželství se mírně zvýšila na 13,5 roku. I přes pokles počtu živě narozených dětí zůstala úhrnná plodnost v roce 2019 na úrovni 1,71 dítěte na jednu ženu. Obdobně i čistá míra reprodukce stagnovala na hodnotě 0,83. Průměrný věk matek při narození živého dítěte se lehce zvýšil

1) Český statistický úřad, Na Padesátém 81, 100 82 Praha 10; Katedra demografie a geodemografie, Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy v Praze, Albertov 6, 128 00 Praha 2. Kontakt: jana.krestanova@czso.cz.

2) Český statistický úřad, Na Padesátém 81, 100 82 Praha 10. Kontakt: roman.kurkin@czso.cz.

Tab. 1: Pohyb obyvatelstva, 2009–2019 / Population and vital statistics, 2009–2019

Ukazatel	2009	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Indicator
Živě narození	118 348	109 860	110 764	112 663	114 405	114 036	112 231	Live births
Zemřelí	107 421	105 665	111 173	107 750	111 443	112 920	112 362	Deaths
z toho do 1 roku věku	341	263	272	317	304	292	288	– under 1 year of age
Sňatky	47 862	45 575	48 191	50 768	52 567	54 470	54 870	Marriages
Rozvody	29 133	26 764	26 083	24 996	25 755	24 313	24 141	Divorces
Potraty	40 528	36 956	35 761	35 921	35 012	32 952	31 797	Abortions
z toho UPT	24 636	21 893	20 403	20 406	19 415	18 298	17 757	– induced abortions
Přistěhovalí	39 973	41 625	34 922	37 503	45 957	58 148	65 571	Immigrants
Vystěhovalí	11 629	19 964	18 945	17 439	17 684	19 519	21 301	Emigrants
Přirozený přírůstek	10 927	4 195	–409	4 913	2 962	1 116	–131	Natural increase
Přírůstek stěhováním	28 344	21 661	15 977	20 064	28 273	38 629	44 270	Net migration
Celkový přírůstek	39 271	25 856	15 568	24 977	31 235	39 745	44 139	Total increase
Střední stav obyvatel (tis.)	10 491,5	10 524,8	10 542,9	10 565,3	10 589,5	10 626,4	10 669,3	Mid-year population (thousands)

Zdroj: Český statistický úřad.

Source: Czech Statistical Office.

Tab. 2: Základní ukazatele demografického vývoje, 2009–2019

Main analytic indicators of demographic development, 2009–2019

Ukazatel	2009	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Indicator
Úhrnná tabulková prvosňatečnost – muži (%)	56,1	53,1	55,1	56,2	57,6	58,8	59,0	Total first marriage rate – males (%)
– ženy (%)	62,7	60,8	62,4	64,3	65,4	66,9	67,5	– females (%)
Průměrný věk při 1. sňatku – muži	32,0	32,3	32,4	32,2	32,2	32,2	32,1	Mean age at first marriage – males
– ženy	29,2	29,8	29,8	29,9	29,8	29,8	29,8	– females
Úhrnná rozvodovost (%)	46,8	46,7	46,5	45,2	47,2	44,8	44,8	Total divorce rate (%)
Průměrná délka trvání manželství	12,5	13,1	13,0	13,1	13,2	13,4	13,5	Mean duration of marriage at divorce
Úhrnná plodnost	1,49	1,53	1,57	1,63	1,69	1,71	1,71	Total fertility rate
Průměrný věk matek při narození dítěte	29,4	29,9	30,0	30,0	30,0	30,1	30,2	Mean age at childbirth
Průměrný věk matek při narození 1. dítěte	27,4	28,1	28,2	28,2	28,2	28,4	28,5	Mean age at 1 st birth
Podíl živě narozených dětí mimo manželství (%)	38,8	46,7	47,8	48,6	49,0	48,5	48,2	Percentage of live births outside marriage
Čistá míra reprodukce	0,73	0,74	0,76	0,79	0,82	0,83	0,83	Net reproduction rate
Úhrnná potratovost	0,53	0,51	0,51	0,51	0,51	0,49	0,48	Total abortion rate
Úhrnná indukovaná potratovost	0,33	0,31	0,29	0,30	0,29	0,28	0,28	Total induced abortion rate
Naděje dožití při narození – muži	74,2	75,8	75,8	76,2	76,0	76,1	76,3	Life expectancy at birth – males
– ženy	80,3	81,7	81,4	82,1	81,8	81,9	82,1	– females
Míra kojenecké úmrtnosti (‰)	2,9	2,4	2,5	2,8	2,7	2,6	2,6	Infant mortality rate (‰)

Pozn.: Ukazatele prvosňatečnosti a průměrného věku při 1. sňatku vychází z jednovýchodných tabulek sňatečnosti svobodných. Průměrný věk matek při narození dítěte se počítá z živě narozených dětí.

Note: First marriage and mean age at first marriage indicators are based on the single decrement primo-nuptiality tables. Mean age at childbirth is calculated from live births.

Zdroj: Český statistický úřad.

Source: Czech Statistical Office.

na 30,2 roku, obdobně mírně narostl i průměrný věk matky při narození prvorozeného živého dítěte na 28,5 let. Podíl živě narozených dětí mimo manželství klesl z 48,5 % v roce 2018 na 48,2 % o rok později, přičemž šlo o druhý meziroční pokles ukazatele po sobě. Celková úhrnná potratovost meziročně mírně poklesla na 0,48 dítěte (nejnižší hodnota v období od roku 1958, kdy byly legalizovány indukované potraty), přičemž hodnota 0,28 připadá na umělá přerušení těhotenství a 0,19 na samovolné potraty. Míra kojenecké úmrtnosti v roce 2019 stagnovala na úrovni 2,6 ‰. Pozitivní vývoj byl zaznamenán u vývoje naděje dožití při narození, která u obou pohlaví vzrostla zhruba o 0,2 roku na 76,3 let u mužů a 82,1 let v případě žen. Tyto ukazatele se tak dostaly na obdobné hodnoty jako v roce 2016.

POČET OBYVATEL A JEHO SLOŽENÍ PODLE VĚKU A RODINNÉHO STAVU

Ke konci roku 2019 dosáhl počet obyvatel ČR 10 693,9 tis. osob, což bylo nejvíce od konce druhé světové války (tab. 3). Meziročně narostlo obyvatelstvo o 44,1 tis. osob, ve srovnání se stavem populace z roku 2009 o 187,1 tis. V průběhu období 2009–2019 se meziročně nejvýrazněji zvýšil počet obyvatel právě v posledním sledovaném roce (relativně o 0,4 %), pokles počtu byl zaznamenán pouze v roce 2013. Veškerý růst zajistila v roce 2019 kladná bilance zahraniční migrace, tou přibýlo v populaci 44,3 tis. osob, zatímco přirozenou měnou 0,1 tis. osob ubylo (počet zemřelých převyšil počet živě narozených dětí).

Rozložení obyvatelstva do hlavních věkových skupin není rovnoměrné a měnilo se obdobně jako

Tab. 3: Věkové složení obyvatelstva, 2009–2019 (k 31. 12.) / Age distribution of the population, 2009–2019 (31 Dec.)

Věková skupina / ukazatel	2009	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Age group / Indicator
Počet obyvatel (tis.) / Population (thousands)								
Celkem	10 506,8	10 538,3	10 553,8	10 578,8	10 610,1	10 649,8	10 693,9	Total
0–14 let	1 494,4	1 601,0	1 623,7	1 647,3	1 670,7	1 693,1	1 710,2	0–14
15–64 let	7 413,6	7 056,8	6 997,7	6 942,6	6 899,2	6 870,1	6 852,1	15–64
65+ let	1 598,9	1 880,4	1 932,4	1 988,9	2 040,2	2 086,6	2 131,6	65+
v tom: 65–69	537,3	671,1	693,0	691,4	684,5	679,9	678,9	in: 65–69
70–74	367,7	482,0	495,2	532,7	569,7	589,9	603,0	70–74
75–79	320,8	308,6	323,7	340,1	358,6	383,9	408,6	75–79
80–84	227,0	236,6	232,0	229,2	226,6	229,2	234,5	80–84
85–89	117,4	131,3	135,0	138,7	141,8	142,2	142,6	85–89
90–94	21,4	45,4	47,1	49,0	49,9	51,3	53,0	90–94
95+	7,2	5,5	6,4	8,0	9,1	10,3	11,0	95+
Podíl v obyvatelstvu (%) / Percentage of the total population								
0–14 let	14,2	15,2	15,4	15,6	15,7	15,9	16,0	0–14
15–64 let	70,6	67,0	66,3	65,6	65,0	64,5	64,1	15–64
65+ let	15,2	17,8	18,3	18,8	19,2	19,6	19,9	65+
Charakteristiky věkového složení / Characteristics of age distribution								
Průměrný věk	40,6	41,7	41,9	42,0	42,2	42,3	42,5	Average age
Věkový medián	39,4	41,1	41,5	41,9	42,3	42,6	43,0	Median age
Index stáří ¹⁾	107,0	117,4	119,0	120,7	122,1	123,2	124,6	Index of ageing ¹⁾
Index závislosti ²⁾	54,6	59,8	61,4	63,2	64,8	66,3	67,8	Total age dependency ratio ²⁾

Pozn.: 1) Počet osob ve věku 65 a více let na 100 osob ve věku 0–14 let.

2) Počet osob ve věku 0–19 a 65 a více let na 100 osob ve věku 20–64 let.

Note: 1) The number of people aged 65 and over per 100 children aged 0–14.

2) The number of children aged 0–19 and people aged 65 and over per 100 people aged 20–64.

Zdroj: Český statistický úřad; vlastní výpočty.

Source: Czech Statistical Office; authors' calculations.

v předchozích letech. Dětská složka populace (0–14 let) roste nepřerušeně od roku 2008, od roku 2012 s průměrnou intenzitou meziročních změn o 1 %. Počet osob v produktivním věku (15–64 let) od roku 2009 každoročně klesá, nicméně meziroční úbytky se od roku 2012 zvolna snižují (v roce 2012 poklesla složka o 1,6 %, v roce 2019 již jen o 0,3 %). Nejdynamičtěji se mění seniorská složka osob ve věku 65 a více let. Jejich počty narůstají již od 80. let 20. století, v roce 2019 narostla o 2,2 %.

I přes svůj každoroční růst od roku 2008 zůstává dětská složka v rámci tří hlavních věkových skupin od konce roku 2006 (kdy ji početně převýšily osoby ve věku 65 a více let) tou nejméně početnou skupinou v populaci. Na konci roku 2019 náleželo k dětské složce celkem 1,71 mil. osob, které představovaly 16,0 % všech obyvatel (o 1,8 p. b. více než v roce 2009). V průběhu roku 2019 v ČR přibýlo 17,1 tis. dětí do 15 let věku, od roku 2009 celkem 215,8 tis. Vlivem vývoje porodnosti se v čase dětská složka, rozložena do pětiletých věkových skupin, postupně mění. V roce 2009 byla početně výrazně nejsilnější nejmladší skupina 0–4letých dětí (564,5 tis.). Od roku 2014 do roku 2018 byly nejpočetnější děti ve věku 5–9 let, jejich početnost však poslední tři roky klesala s tím, jak se silnější ročníky narozených (včetně nejsilnějšího ročníku narození od počátku století, ročníku 2008) přesouvají do starší věkové skupiny 10–14 let, která se v roce 2019 stala nejpočetnější dětskou věkovou skupinou (578,0 tis.). V posledních čtyřech letech opět roste také věková skupina 0–4letých (568,8 tis. v roce 2019), zatímco v letech 2012–2015 (vlivem slabších ročníků 2011 a 2012 a odchodem silnějších 2008–2010) mírně klesala. Vzhledem k menším výkyvům ve vývoji porodnosti se v posledních letech početní rozdíl jednotlivých pětiletých věkových skupin dětské složky snížil.

Do produktivní složky obyvatelstva spadalo ke konci roku 2019 celkem 6,85 mil. osob, meziročně došlo ke snížení o 18,0 tis. Zastoupení osob této věkové skupiny v populaci Česka kleslo na 64,1 %, přičemž největší podíl od konce druhé světové války měli 15–64letí v letech 2006 a 2007 (71,2 %). Snižování podílu a počtu osob v produktivním věku v poslední dekádě souviselo s přesouváním jednotlivých generací do vyššího věku, kdy tuto hlavní věkovou skupinu opouštěly početně silné generace narozených v době

druhé světové války a krátce po jejím skončení, a naopak ji během sledovaných let doplňovaly slabé generace narozených v 90. letech 20. století. Zároveň se v produktivním věku nacházejí nejsilnější generace v ČR, což jsou osoby narozené v 70. letech 20. století (v roce 2019 ve věku 40 až 46 let). Z pohledu pětiletých věkových skupin dominují v početnosti (a to nejen v rámci věkové skupiny 15–64 let, ale i z pohledu celkového věkového složení obyvatel) od roku 2016 osoby ve věku 40–44 let (923,4 tis. v roce 2019). Druhou nejpočetnější pětiletou věkovou skupinou je poslední dva roky skupina 45–49letých, do které se postupně aktuálně nejpočetnější generace ČR začínají přesouvat.

Nejstarší složka populace se v roce 2019 na celkovém počtu obyvatel podílela z 19,9 % (o 4,7 p. b. více než v roce 2009). Celkem bylo ve věku 65 a více let na konci roku 2019 podle bilance ČSÚ 2,13 mil. obyvatel ČR, o 45,0 tis. více než v roce 2018 a o 532,7 tis. více než na konci roku 2009. Největší meziroční růst (o 4 %) zaznamenala složka za posledních deset let v roce 2011 a 2012, kdy do seniorského věku vstoupily početné generace narozené v roce 1946 a 1947. V rámci pětiletých věkových skupin zůstává tou nejpočetnější nejmladší seniorská skupina 65–69letých osob, přestože její početnost po výrazném růstu v letech 2005–2015 naopak od roku 2016 mírně klesá. Lidé ve věku 65–69 let dlouhodobě tvoří třetinu všech seniorů (678,9 tis. osob v roce 2019). Po roce 2010 výrazně (mírněji již od roku 2008) rostla skupina osob ve věku 70–74 let (603,0 tis. v roce 2019), kdy se do ní začaly přesouvat válečné a poválečné generace. Při porovnání koncových stavů roku 2009 a 2019 posílila relativně nejvýrazněji skupina 90–94letých osob, a to 2,5krát. Slabé ročníky narozených za 1. světové války postupně nahradily následující silnější poválečné generace, navíc se díky zlepšování úmrtnostních poměrů dožívá vyššího věku stále větší část obyvatelstva. Procentuální zastoupení skupiny 90–94letých v seniorské populaci však zůstává nízké (2,5 % v roce 2019).

Pokračující růst seniorské složky, její početní převaha nad dětskou složkou a početní redukce produktivní části populace vedly k postupnému stárnutí populace, které se i v roce 2019 projeвило v příslušných ukazatelích věkového složení (tab. 3). Průměrný věk obyvatel ČR, plynule rostoucí

od počátku 80. let 20. století, se v roce 2019 meziročně zvýšil o jednu desetinu na 42,5 let. Mezi muži a ženami přetrvával rozdíl v průměru o tři roky, v roce 2019 činil průměrný věk mužů 41,1 let a žen 43,9 let. Index stárí, jehož hodnoty se zvyšují nepřetržitě od poloviny 80. let 20. století, vzrostl mezi rokem 2009 a 2019 ze 107 na 125 seniorů ve věku 65 a více let na 100 dětí do 15 let

věku. Hranici sto seniorů na sto dětí překročil ukazatel poprvé v roce 2006, jeho hodnoty se však zvyšují nepřetržitě již od poloviny 80. let 20. století, kdy byly na úrovni zhruba 50 seniorů na sto dětí. Od roku 2008 rostou nepřerušeně také hodnoty indexu ekonomické závislosti. Mezi roky 2009 a 2019 se index plynule zvyšoval z 55 na 68 osob mimo produktivní věk

Tab. 4: Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle rodinného stavu, 2009–2019 (k 31. 12.)

Population 15+ years by marital status, 2009–2019 (31 Dec.)

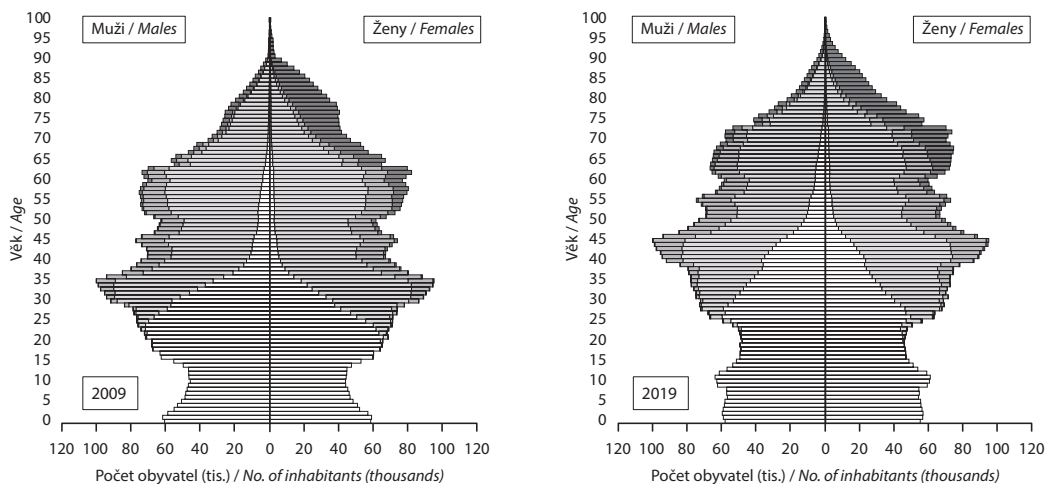
Rodinný stav	2009	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Marital status
Počet obyvatel (tis.) / Population (thousands)								
Svobodní/é	2 669,6	2 748,5	2 765,9	2 782,3	2 801,3	2 822,5	2 849,0	Single
Ženatí a vdané	4 548,2	4 271,8	4 236,1	4 211,8	4 191,8	4 181,9	4 176,2	Married
Rozvedení/é	1 046,0	1 164,6	1 180,6	1 193,4	1 206,6	1 216,2	1 225,5	Divorced
Ovdovělí/é	748,8	752,3	747,5	744,0	739,8	736,2	733,1	Widowed
Podíl v obyvatelstvu 15+ let (%) / Percentage of the population 15+ years								
Svobodní/é	29,6	30,8	31,0	31,2	31,3	31,5	31,7	Single
Ženatí a vdané	50,5	47,8	47,4	47,2	46,9	46,7	46,5	Married
Rozvedení/é	11,6	13,0	13,2	13,4	13,5	13,6	13,6	Divorced
Ovdovělí/é	8,3	8,4	8,4	8,3	8,3	8,2	8,2	Widowed

Zdroj: Český statistický úřad; vlastní výpočty.

Source: Czech Statistical Office; authors' calculations.

Graf 1: Obyvatelstvo podle pohlaví, věku a rodinného stavu, 2009 a 2019 (k 31. 12.)

Population by sex, age and marital status, 2009 and 2019 (31 Dec.)

□ Svobodní/-é / Single □ Ženatí/vdané / Married □ Rozvedení/-é / Divorced □ Ovdovělí/-é / Widowed

Zdroj: Český statistický úřad.

Source: Czech Statistical Office.

na 100 osob v produktivním věku. Růst indexu závislosti byl odrazem zejména vývoje početnosti seniorské složky, jež v relaci k počtu osob v produktivním věku významně rostla, mezi roky 2009 a 2019 z 24 na 33 osob ve věku 65 a více let na sto osob 20–64letých. V posledních letech ale roste mírně i počet 0–19letých na sto 20–64letých (z 31 osob v roce 2013 na 34 osob v roce 2019).

Změny ve struktuře obyvatel podle rodinného stavu pokračovaly i v roce 2019 (tab. 4). V čase se v populaci osob nad 15 let plynule zvyšuje podíl svobodných (31,7 % v roce 2019, o 2 p. b. vyšší než v roce 2009) a rozvedených (z 11,6 na 13,6 % v uplynulé dekádě). Majoritní skupinu tvoří v obyvatelstvu ČR ženatí muži a vdané ženy, nicméně jejich podíl se od počátku 80. let 20. století (resp. výrazněji od počátku 90. let 20. století) snižuje. Pod úroveň 50 % v obyvatelstvu 15 a víceletých se poprvé dostal v roce 2010, na konci roku 2019 bylo ženatých či vdaných 46,5 % všech obyvatel 15letých a starších (o 4,0 p. b. méně než v roce 2009). Nejméně se v populaci mění podíl ovdovělých, mezi lety 2009 a 2019 se celkově snížil z 8,3 na 8,2 %, přičemž obecně zásluhu snížení má pokles podílu ovdovělých žen, a to následkem rychlejšího zlepšování úmrtnosti mužů. Nejvíce se za posledních deset let proměnilo strukturální složení obyvatel mezi 30 a 45 lety, neboť tímto věkem procházely generace osob narozených v 70. letech 20. století, které byly klíčovými nositeli změn demografického chování (graf 1). V těchto věkových kategoriích vzrostly zejména podíly svobodných, naopak podíly osob v manželském rodinném stavu nejvíce poklesly. Zhruba po 45. roce věku obecně dlouhodobě roste zastoupení rozvedených osob, a to vlivem vysoké úrovně rozvodovosti, prodlužující se průměrné délky manželství při rozvodu a vlivem posunu sňatků do vyššího věku. Skladba populace podle rodinného stavu se mění i v nejstarších věkových skupinách. U mužů-seniorů dominují ženatí (71,6 % v roce 2019). U žen-seniorek bývalo kvůli nadúmrtnosti mužů nejvíce ovdovělých (41,7 % v roce 2019), nicméně v posledním sledovaném roce je poprvé převážil podíl vdaných (41,8 %). V průběhu uplynulé dekády se rozdíl mezi zastoupením ovdovělých a vdaných mezi ženami-seniorkami postupně snižoval (12,3 p. b. v roce 2009, 5,5 p. b. v roce 2014 a –0,2 p. b. v roce 2019) spolu s rychlejším zvyšováním naděje dožití mužů.

SŇATEČNOST

Počet sňatků dlouhodobě vykazoval klesající trend – od počátku 90. let 20. století až do roku 2013, kdy bylo evidováno historické minimum 43,5 tis. uzavřených manželství. Posledních šest let počty nových manželství meziročně rostly, v roce 2019 o 0,7 %, což byl od roku 2014 výrazně nejmenší meziroční nárůst (naopak největší v roce 2015 byl téměř 6 %). Celkem v roce 2019 uzavřelo sňatek 54,9 tis. párů snoubenců, nejvíce od lokálního maxima (57,2 tis.) v roce 2007. Stejně jako v předchozích pěti letech i v roce 2019 početně přibýlo jak sňatků svobodných osob, tak rozvedených a mírně i ovdovělých. Tři čtvrtiny ženichů a nevěst vstupují do manželství poprvé. U většiny opakovaných sňatků bývá uváděno pořadí druhé. V roce 2019 uzavřelo druhé manželství či manželství ještě vyššího pořadí 13,3 tis. mužů a 13,1 tis. žen (tab. 5). Relativní meziroční přírůstek byl u obou pohlaví mírně vyšší v případě opakovaných sňatků než u sňatků prvního pořadí.

Celkem 80 % sňatků bylo uzavřeno snoubenci shodného rodinného stavu, v 67 % případů se jednalo o první manželství pro oba (podíl těchto tzv. protogamních sňatků se od poloviny 90. let pohybuje v rozmezí 63–68 %). Velké rozdíly se mezi manželi nevyskytovaly ani z hlediska věku, kdy ženichové byli v průměru o tři roky starší než nevěsty. V 52 % případů vstoupily do manželství osoby s vzájemným věkovým rozdílem 0–3 roky, přičemž stejného věku bylo v roce 2019 celkem 10,4 % snoubenců. Častěji bývá starší muž, v roce 2019 tvořili starší ženichové 67,3 % ze všech novomanželů (tj. do 22,2 % manželství vstupovala jako starší žena).

V průběhu kalendářního roku jsou sňatky obyvatel ČR rozloženy velmi nerovnoměrně. Minimální je jejich počet v zimních měsících (prosinec až únor), naopak nejraději volí snoubenci datum sňatku v období měsíců červen až září. Celkově bylo v roce 2019 od června do září uzavřeno 65 % všech sňatků. Nejčastěji si snoubenci vybrali červnové (10 808 sňatků) a srpnové (9 151 sňatků) datum. Z hlediska dne v týdnu dlouhodobě dominuje u sňatků sobotní termín. V roce 2019 bylo v sobotu sezdáno více než 68 % všech párů, dalších 22,0 % pak v pátek. Vůbec nejnepohodlnějším dnem pro sňatek byla v roce 2019 sobota 7. 9. s 1,8 tis. sňatků.

Tab. 5: Sňatky podle pořadí, 2009–2019 / Marriages by order, 2009–2019

Ukazatel	2009	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Indicator
Sňatky celkem	47 862	45 575	48 191	50 768	52 567	54 470	54 870	Total marriages
z toho: první pro oba snoubence	30 315	30 785	32 689	34 284	35 574	36 593	36 690	in: – marriages of singles
opakované pro oba snoubence	8 109	6 514	6 975	7 467	7 767	8 155	8 230	– remarriages (for both)
Pořadí sňatku ženicha – první	34 865	34 691	36 884	38 578	40 038	41 316	41 606	Male order of marriage – first
– vyšší	12 997	10 884	11 307	12 190	12 529	13 154	13 264	– higher
Pořadí sňatku nevěsty – první	35 203	35 155	37 021	39 007	40 336	41 592	41 724	Female order of marriage – first
– vyšší	12 659	10 420	11 170	11 761	12 231	12 878	13 146	– higher
Podíl protogamních sňatků (%)	63,3	67,5	67,8	67,5	67,7	67,2	66,9	Protogamous marriages (%)
Podíl opakovaných sňatků (%) – ženich	27,2	23,9	23,5	24,0	23,8	24,1	24,2	Remarriages (%) – males
– nevěsta	26,4	22,9	23,2	23,2	23,3	23,6	24,0	– females

Pozn.: Protogamní sňatky = oba snoubenci jsou svobodní.

Note: Protogamous marriages = both the groom and the bride are single.

Zdroj: Český statistický úřad; vlastní výpočty.

Source: Czech Statistical Office; authors' calculations.

Stejně jako v předchozích pěti letech se i v roce 2019 meziročně zvýšil nejen počet sňatků, ale také intenzita sňatečnosti. Úhrnná tabulková sňatečnost svobodných neboli prvosňatečnost, která vyjadřuje podíl osob, jež by při zachování řádu sňatečnosti, úmrtnosti a zahraničního stěhování svobodných uzavřely před dovršením 50. roku věku první sňatek, v roce 2019 dosahovala hodnoty 59,0 % u mužů a 67,5 % u žen (tab. 6). V rámci sledovaného období se jednalo o nejvyšší úroveň, při srovnání s rokem 2009 byla prvosňatečnost u mužů nižší o 3,0 p. b. a u žen o 4,8 p. b. V mezidobí nejprve prvosňatečnost

v letech 2009–2013 klesala, v roce 2013 dosáhla historicky nejnižší úrovně (51,4 % u mužů a 59,0 % u žen) a od roku 2014 hodnoty ukazatele naopak každoročně rostly. Průměrný věk, při kterém vstupovali muži a ženy do svého prvního manželství, se podle tabulek sňatečnosti svobodných, v roce 2019 meziročně téměř nezměnil, pro muže činil 32,1 let a pro ženy 29,8 let. Hodnoty průměrného věku rychle narůstaly od počátku 90. let, nicméně od roku 2012 v podstatě stagnují. S největší intenzitou vstupovali do prvního manželství v roce 2019 muži ve věku 29 let, kdy uzavřelo

Tab. 6: Sňatečnost, 2009–2019 / Nuptiality indicators, 2009–2019

Ukazatel	2009	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Indicator
Úhrnná tabulková prvosňatečnost (%) – muži	56,1	53,1	55,1	56,2	57,6	58,8	59,0	Total first marriage rate (%) – males
– ženy	62,7	60,8	62,4	64,3	65,4	66,9	67,5	– females
Průměrný věk při 1. sňatku	– muži	32,0	32,3	32,4	32,2	32,2	32,1	Mean age at first marriage – males
– ženy	29,2	29,8	29,8	29,9	29,8	29,8	29,8	– females
Sňatečnost rozvedených (%)	– muži	40,4	35,4	37,2	40,7	42,5	45,0	Total remarriage rate of divorcees (%) – males
– ženy	38,9	33,6	36,3	38,7	40,8	43,4	44,5	– females
Průměrná doba mezi rozvodem a dalším sňatkem	– muži	7,5	8,1	8,2	8,4	8,6	8,9	Average elapsed time from divorce – males
– ženy	7,9	8,5	8,6	8,9	9,0	9,1	9,4	– females

Pozn.: Ukazatele prvosňatečnosti vychází z jednovýchodných tabulek sňatečnosti svobodných, ukazatele sňatečnosti rozvedených z rozložené redukované měry podle doby mezi rozvodem a sňatkem.

Note: First marriage indicators are based on the single decrement primo-nuptiality tables. The remarriage rates of divorcees are constructed from the distribution of remarriage rates by time elapsed from divorce.

Zdroj: Český statistický úřad; vlastní výpočty.

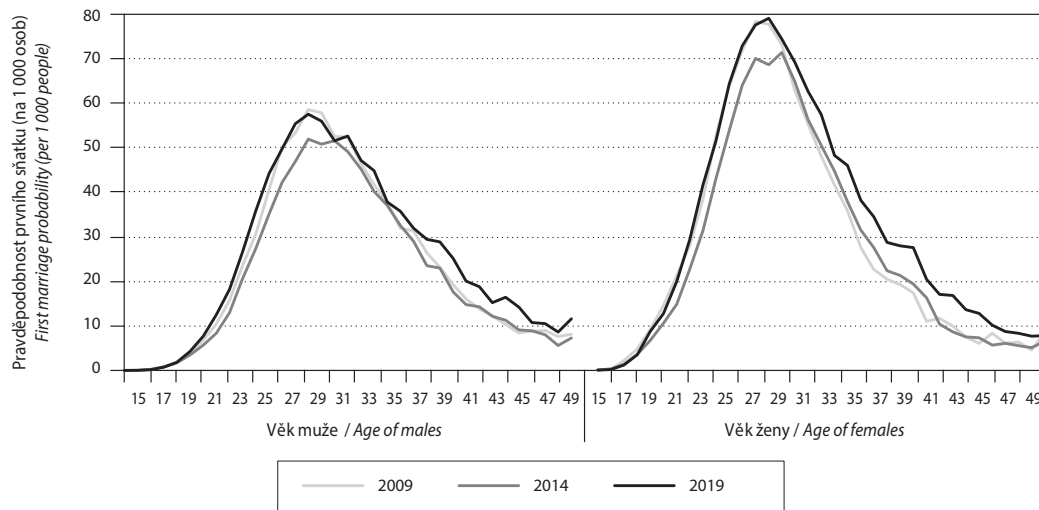
Source: Czech Statistical Office; authors' calculations.

sňatek více než 57 z tis. svobodných mužů, a ženy ve věku 28 let s úrovní 79 žen vstoupivších do manželství z tis. svobodných (graf 2). V posledních letech (2014–2019) růst prvosňatečnosti zaznamenaly

v podstatě všechny věkové skupiny, zvyšování její celkové intenzity tak nebylo pouze realizací dříve odkládaných sňatků, ale spíše odrazem obecného zvýšení sňatečnosti svobodných.

Graf 2: Pravděpodobnost uzavření prvního sňatku svobodných* podle pohlaví a věku, 2009, 2014 a 2019

First marriage probabilities* by sex and age, 2009, 2014 and 2019

Pozn.: * Z jednovýchodných tabulek sňatečnosti svobodných.

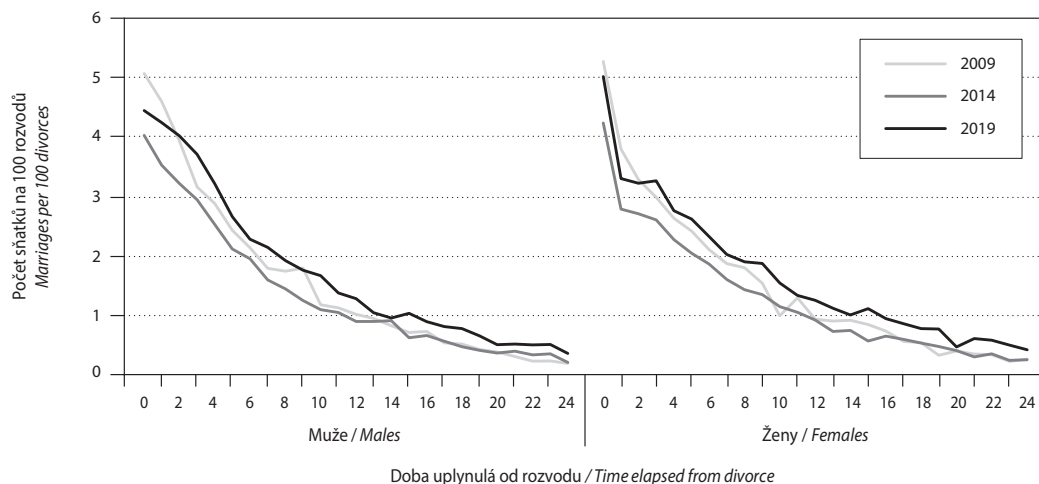
Note: * Based on the single decrement primo-nuptiality tables.

Zdroj: Český statistický úřad; vlastní výpočty.

Source: Czech Statistical Office; authors' calculations.

Graf 3: Sňatečnost rozvedených podle pohlaví a doby od rozvodu, 2009, 2014 a 2019

The remarriage rates of divorcees by sex and time elapsed since divorce, 2009, 2014 and 2019

Zdroj: Český statistický úřad; vlastní výpočty.

Source: Czech Statistical Office; authors' calculations.

V roce 2019 se meziročně zvýšila sňatečnost nejen u svobodných, ale rovněž (relativně dokonce i o něco výrazněji) u rozvedených. V roce 2019 by při setrvání měr sňatečnosti rozvedených podle délky trvání manželství uzavřelo další manželství 46,0 % rozvedených mužů a 44,5 % rozvedených žen (tab. 6). Nejnižší úroveň sňatečnosti rozvedených, zaznamenaná v roce 2013, činila 34,7 % u mužů a 33,5 % u žen. Na počátku sledovaného období, v roce 2009, byla shodně u obou pohlaví o 5,6 p. b. nižší než na konci období. Úhrnná sňatečnost rozvedených je mírně vyšší u mužů než u žen. Rozdíl vzniká v kratších délkách od rozvodu (do 5 let včetně), kdy rozvedení muži uzavírají nový sňatek o něco častěji než ženy (graf 3). V dalších délkách (po 6 a více letech od rozvodu) se sňatečnost rozvedených mužů a žen již téměř neliší. Sňatečnost rozvedených je přitom nejvyšší právě v době krátce po rozvodu, s rostoucí dobou uplynulou od rozvodu sňatečnost rozvedených plynule klesá. Průměrná doba mezi rozvodem a dalším sňatkem, která roste meziročně nepřerušeně v řadě od roku 2012, se v roce 2019 v porovnání s rokem 2018 zvýšila o jednu desetinu roku na 8,9 let v případě mužů a o tři desetiny roku na 9,4 let v případě žen. Prodloužení intervalu mezi rozvodem a novým sňatkem způsobilo pokles sňatečnosti v kratších délkách po rozvodu a jejím růstem v intervalu 15 a více let od rozvodu.

ROZVODOVOST

Podle údajů Ministerstva spravedlnosti ČR bylo v roce 2019 rozvedeno 24,1 tis. manželství, o 0,2 tis. méně než v roce 2018 (tab. 7). Nižší počet rozvodů byl naposledy zaznamenán v roce 1999 (23,7 tis.), kdy však jejich počet ovlivnila novela zákona o rodině. Srovnatelný počet rozvodů s rokem 2019 byl naposledy registrován v roce 1974, avšak při výrazně nižší úhrnné míře rozvodovosti (29,1 %). Klesající trend je odrazem jak snižujícího se počtu sňatků v předcházejících dekádách (do roku 2013), tak změn v intenzitě rozvodovosti v jednotlivých délkách trvání manželství a prodlužování délky trvání manželství.

Většina mužů a žen se rozvodového řízení účastní poprvé, opakované rozvody tvoří dlouhodobě jednu pětinu (v roce 2019 byl jejich podíl 19,2 % u mužů a 18,0 % u žen). V 88 % případů opakovaných rozvodů se jednalo o druhý rozvod muže/ženy. Rozvodové řízení ukončené v roce 2019 bylo z 50,7 % iniciováno oběma manželi,³⁾ na návrh ženy (dříve převažující typ návrhu) bylo rozvedeno 31,8 % a na návrh muže 17,6 %.

Celkem 59,0 % rozvodů se týkalo manželství s nezletilými dětmi (o 0,6 p. b. více než v roce 2018), jejich zastoupení se v letech 2009–2019 pohybovalo mezi 56–59 %. V úhrnu si v roce 2019 prošlo rozvodem rodičů 22,6 tis. nezletilých dětí, o 0,4 tis.

Tab. 7: Rozvody, 2009–2019 / Divorces, 2009–2019

Ukazatel	2009	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Indikator
Rozvody celkem	29 133	26 764	26 083	24 996	25 755	24 313	24 141	Total divorces
Podíl opakovaných rozvodů (%) – muži	19,4	20,1	19,3	19,7	19,3	19,1	19,2	Percentage of repeated divorces – males
– ženy	19,0	19,4	18,8	19,2	18,6	18,7	18,0	– females
Rozvody manželství bez nezletilých dětí	12 282	11 557	11 090	10 270	10 559	10 120	9 905	Divorces without minor children
Rozvody manželství s nezletilými dětmi	16 851	15 207	14 993	14 726	15 196	14 193	14 236	Divorces with minor children
Podíl rozvodů s nezletilými dětmi (%)	57,8	56,8	57,5	58,9	59,0	58,4	59,0	– percentage of total
Celkový počet nezletilých dětí v rozvedených manželstvích	25 094	23 119	23 187	22 855	23 752	22 294	22 644	Number of minor children in divorced marriages
Průměrný počet nezletilých dětí v rodině s nezletilými dětmi	1,49	1,52	1,55	1,55	1,56	1,57	1,59	– average number of minor children per divorce with minor children

Zdroj: Český statistický úřad; vlastní výpočty.

Source: Czech Statistical Office; authors' calculations.

3) Společný návrh na rozvod je možno podávat od 1. 1. 2014, statisticky je zachyceno toto třídění rozvodů podle navrhovatele až od roku 2015.

více než v roce 2018 (a o 2,5 tis. méně než v roce 2009). Ve většině rozvedených rodin s nezletilými dětmi žilo v roce 2019 v době rozvodu jedno dítě (48,2 % případů) nebo dvě děti (45,6 %). Tři a více dětí mělo v roce 2019 celkem 6,2 % rozvádějících se rodin, jejich zastoupení na rozvodech se pohybovalo mezi 5–6 % i v předchozích letech (v roce 2019 bylo v rámci dekády nejvyšší). Průměrný počet dětí na jedno rozvedené manželství

s dětmi se ve sledovaném období pozvolna zvýšil z 1,5 na 1,6 dítěte.

V rámci pětiletých intervalů délek trvání manželství jsou již od poloviny 90. let 20. století každoročně nejčetnější rozvody v intervalu po 5–9 letech manželství. V roce 2019 jich bylo 4 800, tj. 19,9 % ze všech rozvodů. V intervalu 5–9 let trvání manželství také vrcholil intenzita rozvodovosti (2,1 rozvodů v roce 2019 na sto příslušných sňatků), s prodlužující

Tab. 8: Rozvodovost, 2009–2019 / Divorce indicators, 2009–2019

Ukazatel / Délka trvání	2009	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Indicator / Time elapsed
Úhrnná rozvodovost (%)	46,8	46,7	46,5	45,2	47,2	44,8	44,8	Total divorce rate (%)
Průměrná délka trvání manželství (roky)	12,5	13,1	13,0	13,1	13,2	13,4	13,5	Mean duration of marriage at divorce (years)
Míry rozvodovosti (na 100 sňatků) / Divorce rates (per 100 marriages)								
0–4	2,2	2,0	1,9	1,8	1,8	1,7	1,7	0–4
5–9	2,3	2,3	2,3	2,3	2,4	2,2	2,1	5–9
10–14	1,7	1,6	1,7	1,7	1,8	1,7	1,7	10–14
15–19	1,3	1,3	1,3	1,2	1,3	1,3	1,3	15–19
20–24	1,0	1,0	1,0	0,9	1,0	1,0	0,9	20–24
25–29	0,5	0,6	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6	25–29
30+	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	30+

Pozn.: Úhrnná rozvodovost a průměrná délka trvání manželství vychází z redukováných měr rozvodovosti podle doby uplynulé od sňatku.

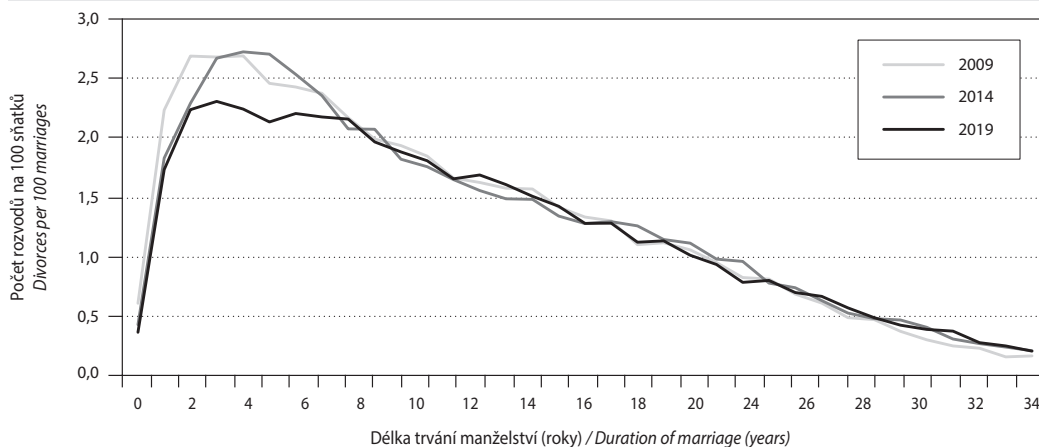
Note: Total divorce rate and mean duration of marriage at divorce resulted from the distribution of reduced divorce rates by time elapsed since entering into marriage.

Zdroj: Český statistický úřad; vlastní výpočty.

Source: Czech Statistical Office; authors' calculations.

Graf 4: Rozvodovost podle délky trvání manželství, 2009, 2014 a 2019

Divorce by duration of marriage, 2009, 2014 and 2019

Zdroj: Český statistický úřad; vlastní výpočty.

Source: Czech Statistical Office; authors' calculations.

se délkou manželství poté klesá (graf 4). Ve srovnání s rokem 2009 poklesla nejvýrazněji rozvodovost v kratších délkách trvání manželství, v intervalu 0–4 roky došlo ke snížení o 20 % a v rozmezí 5–9 let o 7 %. Naopak u dlouhotrvajících manželství vykazuje intenzita rozvodovosti spíše mírně rostoucí trend.

Při zachování intenzit rozvodovosti podle délky trvání manželství z roku 2019 by skončilo rozvodem 44,8 % manželství (tab. 8). Od roku 2001 se úhrnná rozvodovost v ČR pohybuje v rozmezí 45–50 %, přičemž doposud nejvyšší úroveň dosáhla v roce 2010 (50,0 %), naopak nejnižší byla v roce 2012 (44,5 %). Průměrná délka trvání manželství do jeho zániku rozvodem přitom měla s menšími výkyvy celé hodnocené desetiletí (resp. již více než dvě desetiletí) rostoucí tendenci. V roce 2019 činila 13,5 let, tj. byla oproti roku 2018 o 0,1 roku delší, ve srovnání s rokem 2009 pak delší o 1,0 roku.

PORODNOST A PLODNOST

Po mírném poklesu počtu živě narozených dětí v roce 2018 došlo o rok později k výraznějšímu meziročnímu poklesu o 1,8 tis. na 112,2 tis. Jedná

se o nejnižší hodnotu za poslední čtyři roky a vyšší meziroční pokles byl naposledy zaznamenán v roce 2013. Úhrnná plodnost vyjadřující hypotetický průměrný počet živě narozených dětí na jednu ženu v reprodukčním věku, pokud by byla zachována úroveň plodnosti daného roku, ovšem dosáhla v roce 2019 hodnoty 1,71, tedy stejné jako o rok dříve. Důvodem stagnace intenzity plodnosti i přes pokles počtu živě narozených dětí byl nižší počet žen v reprodukčním věku. Před deseti lety jich bylo 2 542 tisíce, zatímco v roce 2019 pouze 2 361 tisíce. Mrtvě se narodilo 402 dětí, o 19 více než v roce 2018. Zvýšila se také mrtvorozenost z 3,35 mrtvě narozených dětí na 1 000 narozených v roce 2018 na 3,57 v roce 2019.

Na nižším počtu živě narozených dětí se (obdobně jako v předchozím roce) z hlediska absolutních počtů nejvíce podílel pokles u dětí narozených v prvním pořadí, kterých bylo meziročně o 1,1 tis. méně a to 53,6 tis. v roce 2019. Relativně nejvíce (o 2,4 %) se ovšem snížil počet živě narozených dětí třetího a vyššího pořadí, kterých bylo o 0,4 tis. méně, tedy 16,4 tis. Děti druhého pořadí ubylo o 0,3 tis. na 42,2 tis. Struktura živě narozených podle pořadí narození se ve sledovaném období 2009–2019 výrazně

Tab. 9: Živě narození podle pořadí a rodinného stavu matky, 2009–2019
 Live births by birth order and by marital status of the mother, 2009–2019

Ukazatel	2009	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Indicator
Živě narození	118 348	109 860	110 764	112 663	114 405	114 036	112 231	Live births
– 1. pořadí	56 039	52 106	53 223	54 918	55 726	54 755	53 647	– first order
– 2. pořadí	45 206	41 196	41 276	41 302	41 832	42 462	42 173	– second order
– 3.+ pořadí	17 103	16 558	16 265	16 443	16 847	16 819	16 411	– third and higher order
Rodinný stav matky								Marital status of mother
Svobodná	38 060	44 985	46 887	48 807	50 379	49 956	49 137	Single
Vdaná	72 394	58 593	57 788	57 930	58 314	58 698	58 138	Married
Rozvedená	7 610	6 089	5 911	5 730	5 539	5 227	4 818	Divorced
Ovdovělá	284	193	178	196	173	155	138	Widowed
Podíl živě narozených mimo manželství (%)	38,8	46,7	47,8	48,6	49,0	48,5	48,2	Percentage of live births outside marriage
– 1. pořadí	49,5	57,3	58,0	58,5	58,6	57,9	57,3	– first order
– 2. pořadí	26,9	35,6	37,5	38,2	39,0	39,0	39,2	– second order
– 3.+ pořadí	35,2	40,6	40,8	41,7	42,3	42,0	41,5	– third and higher order

Zdroj: Český statistický úřad; vlastní výpočty.

Source: Czech Statistical Office; authors' calculations.

neproměnila.⁴⁾ V posledním sledovaném roce tvořily živě narozené děti prvního pořadí 47,8 % ze všech živě narozených dětí, druhého pořadí 37,6 % a třetího a vyššího pořadí 14,6 %.

Podíl živě narozených dětí narozených vdaným matkám stoupl druhý rok po sobě na 51,8 % v roce 2019 a dosáhl nejvyšší hodnoty v posledních čtyřech letech. Před deseti lety byly ovšem vdané ženy zastoupeny z 61,2 %. Podíl svobodných matek v roce 2019 stagnoval na 43,8 % (v roce 2009 to bylo 32,2 %), zatímco zastoupení rozvedených žen meziročně pokleslo na 4,3 % (před deseti lety jich bylo 6,4 %). Marginální skupinou jsou živě narozené děti ovdovělých žen, které v roce 2019 představovaly 0,1 % ze všech živě narozených dětí.

Podíl živě narozených dětí mimo manželství klesl v roce 2019 meziročně podruhé za sebou tentokrát na hodnotu 48,2 %. Maximální hodnota byla zaznamenána v roce 2017 a to 49,0 %. Ve srovnání s rokem 2009, kdy byla hodnota tohoto ukazatele 38,8 %, je ovšem stále výrazně vyšší. Pokles podílu nelegitimních dětí v posledním sledovaném roce byl způsoben zejména snížením podílu u dětí narozených

v prvním pořadí z 57,9 % v roce 2018 na 57,3 % o rok později. Klesl i podíl v případech dětí třetího a vyššího pořadí z 42,0 % na 41,5 % v roce 2019. Naopak mírný růst byl sledován u dětí druhého pořadí z 39,0 % na 39,2 %.

Úhrnná plodnost, která každoročně rostla od roku 2012, stagnovala v posledním sledovaném roce na hodnotě 1,71 dítěte na jednu ženu. Její úroveň je ovšem stále nejvyšší v období od roku 1993. Na téměř stejné úrovni jako v roce 2018 jsou i dílčí hodnoty úhrnné plodnosti pro jednotlivá pořadí. Úhrnná plodnost prvního pořadí dosáhla 0,85 dětí na jednu ženu, druhého 0,62 a třetího a vyššího 0,23 dítěte. Ve srovnání s rokem 2009 vzrostla nejvíce úhrnná plodnost prvního pořadí (o 16,8 %), která byla následována plodností druhého pořadí (o 13,5 %) a úhrnná plodnost třetího a vyššího pořadí stoupla nejméně (o 10,8 %). Čistá míra reprodukce⁵⁾ stagnovala na hodnotě 0,83 dívky na jednu ženu, přičemž stagnovala i intenzita úmrtnosti u žen v reprodukčním věku. Při srovnání s rokem 2009 narostla do roku 2019 čistá míra reprodukce o 0,10 dívky.

Tab. 10: Ukazatele plodnosti, 2009–2019 / Fertility indicators, 2009–2019

Ukazatel	2009	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Indicator
Úhrnná plodnost – celkem	1,49	1,53	1,57	1,63	1,69	1,71	1,71	Total fertility rate – total
– 1. pořadí	0,73	0,76	0,79	0,83	0,86	0,86	0,85	– first order
– 2. pořadí	0,55	0,56	0,57	0,58	0,60	0,62	0,62	– second order
– 3.+ pořadí	0,21	0,21	0,21	0,22	0,23	0,23	0,23	– third and higher order
Čistá míra reprodukce	0,73	0,74	0,76	0,79	0,82	0,83	0,83	Net reproduction rate
Průměrný věk matek při narození dítěte – celkem	29,4	29,9	30,0	30,0	30,0	30,1	30,2	Mean age of mother at childbirth – total
– 1. pořadí	27,4	28,1	28,2	28,2	28,2	28,4	28,5	– first order
– 2. pořadí	30,6	31,1	31,2	31,2	31,3	31,3	31,3	– second order
– 3.+ pořadí	33,3	33,3	33,4	33,3	33,4	33,4	33,4	– third and higher order

Pozn.: Úhrnné míry plodnosti podle pořadí jsou počítány z měr druhé kategorie. Průměrný věk matek při narození dítěte se počítá z živě narozených dětí.
 Note: Total fertility rates by birth order are calculated from second category rates. Mean age at childbirth is calculated from live births.

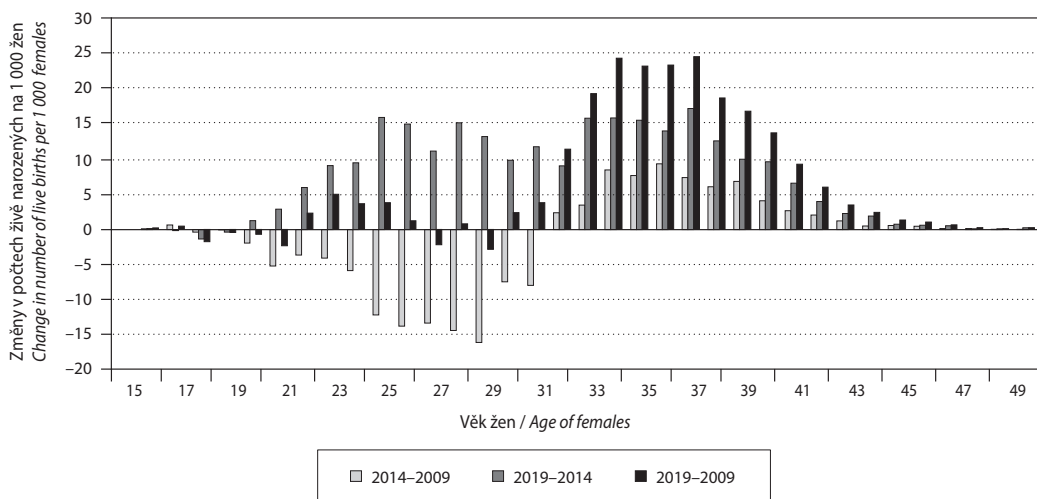
Zdroj: Český statistický úřad; vlastní výpočty.

Source: Czech Statistical Office; authors' calculations.

4) V souladu s nařízením evropské statistiky (č. 205/2014) došlo v roce 2014 ke změně metodiky vykazovaného pořadí. Nově je zjišťováno pořadí pouze u živě narozených dětí a ze živě narozených dětí. Tzn., že druhé těhotenství ženy může skončit porodem dítěte prvního pořadí, pokud bylo předchozí dítě mrtvé narozené apod. S ohledem na nízkou míru mrtvorozenosti však lze považovat čísla v časové řadě za srovnatelná.

5) Čistá míra reprodukce udává průměrný počet živě narozených děvčat, která by se narodila jedné ženě a dožila se věku své matky v době porodu za předpokladu zachování měr plodnosti a úmrtnosti sledovaného roku.

Graf 5: Změny měr plodnosti podle věku žen, 2009–2019
 Change in age-specific fertility rates by age of females, 2009–2019

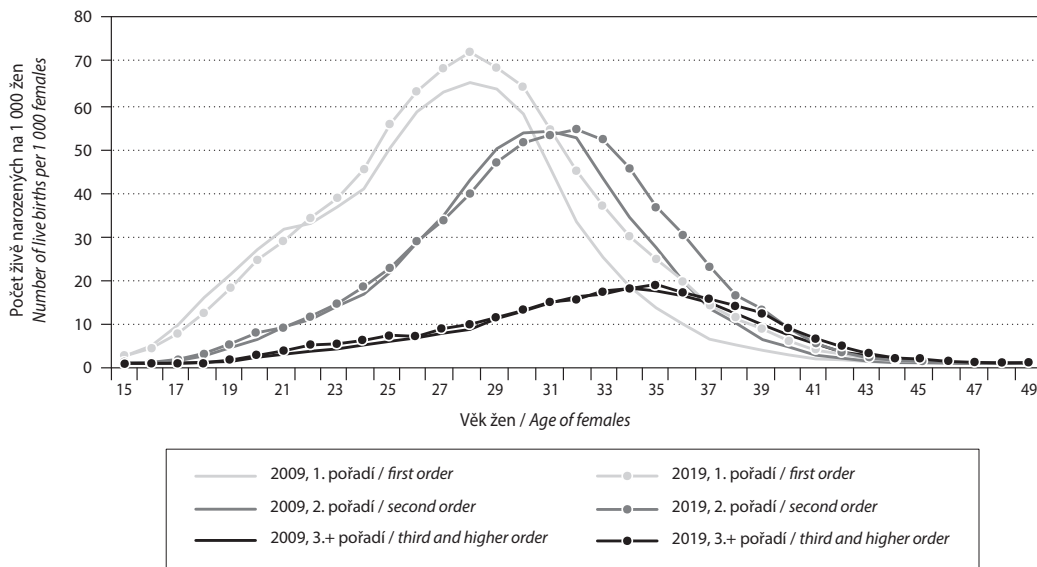
Pozn.: Záporné hodnoty ukazatele indikují pokles měr plodnosti podle věku v čase.

Note: Negative values indicates a decrease in the age-specific fertility rates over time.

Zdroj: Český statistický úřad; vlastní výpočty.

Source: Czech Statistical Office; authors' calculations.

Graf 6: Míry plodnosti podle pořadí, 2009 a 2019 / Age-specific fertility rates by birth order, 2009 and 2019

Pozn.: Úhrnné míry plodnosti podle pořadí jsou počítány z měr druhé kategorie.

Note: Total fertility rates by birth order are calculated from second category rates.

Zdroj: Český statistický úřad; vlastní výpočty.

Source: Czech Statistical Office; authors' calculations.

Intenzita plodnosti podle věku se při srovnání let 2009 a 2019 zvýšila zejména u třicátnic, u žen v nejstarším reprodukčním věku vzrostla mírně, zatímco u žen v mladším věku byly výsledky různé v jednotlivých věcích. Porovnání let 2014 a 2019 přináší nárůst měr plodnosti téměř v každém věku (s výjimkou 16, 17 a 18 let) a výraznou změnu plodnosti směrem vzhůru lze sledovat jak u 30letých, tak v případě 20letých. Maxima intenzity plodnosti zůstala v celém období (s výjimkou roku 2009) u žen 30letých – v roce 2019 šlo o 127 živě narozených dětí na 1 000 žen.

Vrchol měr plodnosti prvního pořadí byl v roce 2019 u 28letých žen, stejně jako o deset let dříve. Intenzita plodnosti prvního pořadí vzrostla při srovnání let 2009 a 2019 u všech jednotek věku od 22 let, nejvíce ve věcích 25–39 let. U druhého pořadí byla maximální intenzita plodnosti zaznamenána ve věku 32 let v roce 2019 (31 let o deset let dříve). Do věku 31 let intenzita plodnosti druhého pořadí mezi roky 2009 a 2019 buď stagnovala, nebo mírně poklesla. U žen 32letých a starších byl evidován růst, nejvýraznější ve věcích 33 až 39 let. Pro úhrnnou plodnost třetího a vyššího pořadí byl charakteristický mírný nárůst intenzity plodnosti v téměř všech věcích, když srovnáme roky 2009 a 2019. Maximální hodnoty byly evidovány v roce 2019 ve věku 35 let (34 let pro rok 2009).

POTRATOVOST

Počet potratů⁶⁾ se v roce 2019 meziročně snížil o 1,2 tis. na 31,8 tis. Poklesl počet u všech druhů potratu.⁷⁾ Absolutně nejvíce se snížilo množství samovolných potratů z 13,3 na 12,7 tis., indukované potraty poklesly z 18,3 na 17,8 tis. Ukončení mimoděložního těhotenství a ostatní potraty se týkaly 1 320 žen, o 6 méně než v roce 2018. Relativně nejvíce poklesl také počet samovolných potratů a to o 4,6 %, v případě umělých přerušení těhotenství šlo o pokles téměř tříprocentní.

Za posledních deset let se snížil podíl umělých přerušení těhotenství na všech potratech z 60,8 % v roce 2009 na 55,8 % v roce 2019, přičemž minima bylo dosaženo v roce 2017 (55,5 %). Naopak zastoupení samovolných potratů ve stejném období vzrostlo z 36,1 % na 40,0 % s nejvyšší hodnotou (40,5 %) v roce 2017. Podíl ukončení mimoděložních těhotenství se pohyboval okolo 3–4 %.

Svobodné ženy byly nejčastější subpopulací z pohledu rodinného stavu v případě indukovaných potratů, a to v celém analyzovaném období 2009–2019. V roce 2019 bylo 10,5 tis. UPT u svobodných žen, což znamenalo pokles o 0,2 tis. v porovnání s rokem 2018 a o 0,8 tis. v komparaci s rokem 2009. I přes pokles absolutního počtu se podíl svobodných žen na umělých přerušení těhotenství zvýšil z 45,8 % v roce 2009 na 59,0 % v roce 2019. Relativně více (na zhruba polovinu hodnot z roku 2009) totiž klesal počet indukovaných potratů u vdaných a rozvedených žen. UPT u této subpopulace žen bylo 5,3 tis., respektive 1,4 tis. v posledním zkoumaném roce.

Samovolné potraty jsou nejběžnější u svobodných žen od roku 2015. V roce 2019 jich bylo 5,8 tis., o zhruba 0,3 tis. více než v případě vdaných žen. Při srovnání let 2009 a 2019 je patrné, že zatímco množství samovolných potratů u vdaných žen kleslo z 7,8 tis., tak v případě svobodných žen byl evidován nárůst z 5,1 tis. v roce 2009 s maximem 6,4 tis. v roce 2017.

Pokud sečteme pro potřeby analýzy všechny druhy potratů do jedné skupiny, tak nejčastěji (od roku 2011) podstupují potrat svobodné ženy. V roce 2019 jich bylo 16,9 tis. (o 0,6 tis. méně než v roce 2018 a podobně jako v roce 2009), přičemž nejvyšší počet potratů u svobodných žen byl v období 2009–2019 zaznamenán v roce 2017 (18,4 tis.). Počet potratů u vdaných žen klesal v posledním meziročním srovnání (z 11,8 tis. v roce 2018 na 11,4 tis. o rok později) i dlouhodobě (ve srovnání

6) Údaje o potratech poskytuje Českému statistickému úřadu Ústav zdravotnických informací a statistiky České republiky (ÚZIS ČR). Data o potratech za roky 2018 a 2019 nejsou plně srovnatelná s předchozími roky z důvodu neúplnosti poskytnutých dat.

7) V hlášení o potratu a mimoděložním těhotenství se od 1. 1. 2016 nově rozlišují čtyři druhy potratu: samovolný, mimoděložní, umělý a ostatní. Dříve se umělé potraty ještě rozdělovaly na miniinterrupce a jiná legální UPT. Ukončení mimoděložních těhotenství jsou vždy samostatným druhem potratu, který není zahrnutý mezi umělé potraty.

Tab. 11: Potraty, 2009–2019 / Abortions, 2009–2019

Ukazatel	2009	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Indicator
Potraty celkem	40 528	36 956	35 761	35 921	35 012	32 952	31 797	Abortions
– umělá přerušení těhotenství	24 636	21 893	20 403	20 406	19 415	18 298	17 757	– induced abortions
– samovolné potraty	14 629	13 857	14 082	14 212	14 190	13 328	12 720	– spontaneous abortions
– ukončení mimoděložního těhotenství a ostatní	1 263	1 206	1 276	1 303	1 407	1 326	1 320	– ectopic pregnancies and other
Potraty – svobodných žen	16 822	17 999	17 852	18 371	18 397	17 502	16 917	Abortions – single females
– vdaných žen	18 297	14 214	13 368	13 150	12 485	11 775	11 382	– married females
– rozvedených žen	4 539	3 766	3 505	3 442	3 088	2 683	2 435	– divorced females
UPT – svobodných žen	11 271	11 604	11 067	11 463	11 247	10 697	10 469	Induced abortions – single females
– vdaných žen	9 873	7 459	6 687	6 421	5 891	5 506	5 321	– married females
– rozvedených žen	3 067	2 433	2 203	2 061	1 787	1 623	1 410	– divorced females
Samovolné – svobodných žen	5 128	5 879	6 188	6 302	6 448	6 173	5 823	Spontaneous abortions – single females
– vdaných žen	7 767	6 241	6 149	6 208	6 064	5 727	5 499	– married females
– rozvedených žen	1 337	1 215	1 204	1 265	1 193	972	945	– divorced females

Pozn.: Ukončení mimoděložních těhotenství nejsou zahrnuta mezi umělé potraty.

Note: Ectopic pregnancies are not included in induced abortions.

Zdroj: Český statistický úřad.

Source: Czech Statistical Office.

s rokem 2009 o 6,9 tis.). Klesaly i počty potratů u rozvedených žen z 2,7 tis. v roce 2018 na 2,4 tis. o rok později. Dlouhodobý propad je u této subpopulace nejvýraznější – ve srovnání s rokem 2009 o 46,4 %. Na tyto trendy mají ale vliv změny složení žen podle rodinného stavu (viz kapitola *Počet obyvatel a jeho složení podle věku a rodinného stavu*).

Celková hodnota úhrnné potratovosti mírně klesla v roce 2019 meziročně o 0,01 potratu na 0,48 potratu na jednu ženu. Nepatrně klesly i hodnoty úhrnné indukované potratovosti a úhrnné samovolné potratovosti, byť tyto změny nebyly na úrovni dvou desetinných míst patrné (viz tab. 12). V období 2009–2019 se na celkovém poklesu úhrnné potratovosti z 0,53 na 0,48 potratu na ženu podílela zejména indukovaná potratovost, jejíž hodnota klesla z 0,33 na 0,28, zatímco úhrnná samovolná potratovost ve srovnání let 2009 a 2019 stagnovala na hodnotě 0,19 a v celém období se pohybovala v rozmezí 0,18 až 0,20 samovolného potratu na ženu. Průměrné věky žen podle druhů potratů v posledních třech letech stagnovaly na stejných hodnotách. Celkový průměrný věk při potratu byl 30,5 let, při podstoupení indukovaného potratu byl nižší a to 29,7 let a v případě samovolných potratů šlo o 31,6 let. Ve sledovaném

období 2009–2019 průměrný věk při UPT stagnoval na hodnotách 29,7–29,8 let, zatímco průměrný věk při samovolném potratu vzrostl z 30,7 let v roce 2009 na 31,6 let o deset let později.

Pokles měř indukované potratovosti podle věku ženy byl patrný při srovnání let 2009 a 2019 téměř ve všech věcích. Nejvýraznější pokles byl evidován ve věcích 16–19 a 31–41 let. Oproti tomu míry samovolné potratovosti mírně klesaly téměř ve všech věcích do 33 let, a naopak rostly u žen starších. Tyto hodnoty ovšem ovlivnil i posun průměrného věku těhotných žen do vyššího věku. Celkové míry potratovosti se snižovaly až na drobné výjimky ve všech věcích, nejintenzivněji u dívek do 20 let a žen ve věku 26 až 33 let.

Index potratovosti vztahuje počty potratů (podle druhu) k narozeným dětem, takže není na rozdíl od měř potratovosti, které jsou vztaženy pouze ke střednímu stavu žen, ovlivněn změnami v množství těhotenství. Vysokých hodnot u indukovaných potratů dosahuje u dívek na počátku reprodukční období, následně klesá až na minimální hodnoty ve věcích s nejvyšší intenzitou plodnosti, a pak opět roste k vysokým hodnotám na konci reprodukčního období. Při srovnání let 2009 a 2019 je patrné,

Tab. 12: Ukazatele potratovosti, 2009–2019 / Abortion indicators, 2009–2019

Ukazatel / Věková skupina	2009	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Indicator / Age group
Úhrnná potratovost	0,53	0,51	0,51	0,51	0,51	0,49	0,48	Total abortion rate
Úhrnná indukovaná potratovost	0,33	0,31	0,29	0,30	0,29	0,28	0,28	Total induced abortion rate
Úhrnná samovolná potratovost	0,19	0,19	0,20	0,20	0,20	0,19	0,19	Total spontaneous abortion rate
Průměrný věk při potratu	30,1	30,3	30,3	30,5	30,5	30,5	30,5	Mean age at abortion
Průměrný věk při UPT	29,7	29,7	29,7	29,8	29,7	29,7	29,7	Mean age at induced abortion
Průměrný věk při samovolném potratu	30,7	31,2	31,1	31,5	31,6	31,6	31,6	Mean age at spontaneous abortion

Věková skupina	Míry indukované potratovosti (na 1 000 žen) Induced abortion rates (per 1 000 females)							Age group
15–19	9,3	6,6	6,1	5,8	5,6	5,0	4,8	15–19
20–24	20,8	12,4	12,1	12,1	12,5	12,1	11,9	20–24
25–29	26,5	13,0	12,2	12,9	12,7	12,2	12,4	25–29
30–34	25,9	13,0	12,4	12,5	11,7	11,8	11,6	30–34
35–39	18,7	11,0	10,2	10,5	9,9	9,8	9,6	35–39
40–49	3,2	3,2	3,1	3,2	3,1	2,7	2,6	40–49

Pozn.: Ukončení mimoděložních těhotenství nejsou zahrnuta mezi umělé potraty.

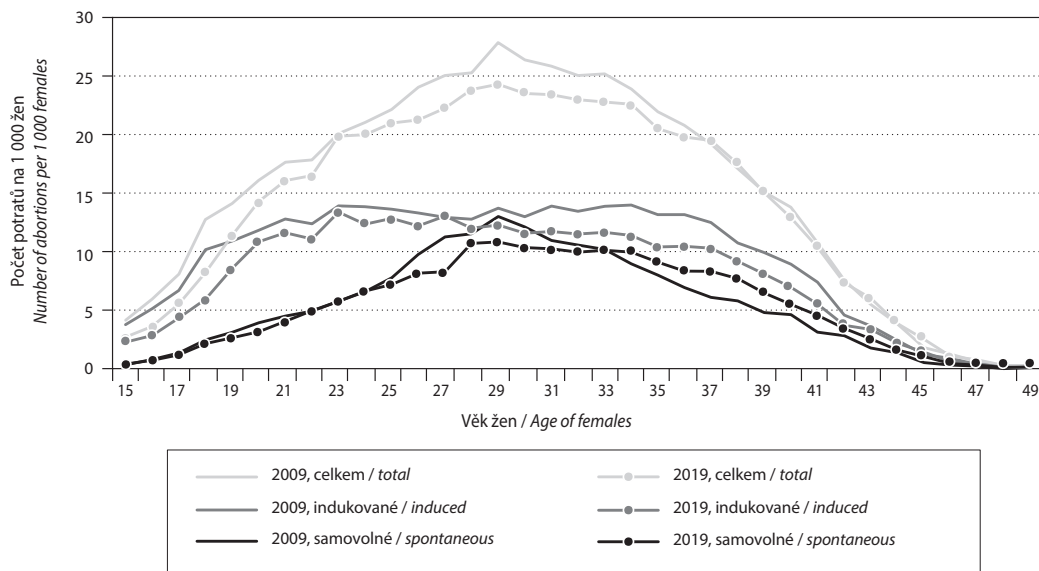
Note: Ectopic pregnancies are not included in induced abortions.

Zdroj: Český statistický úřad; vlastní výpočty.

Source: Czech Statistical Office; authors' calculations.

Graf 7: Míry potratovosti podle druhu potratu a věku ženy, 2009 a 2019

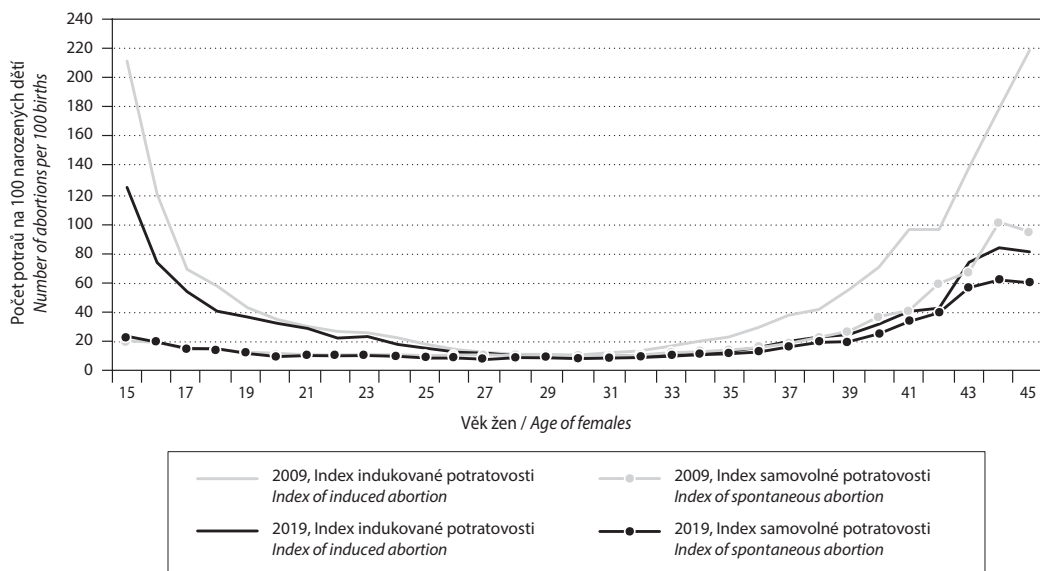
Age-specific abortion rates by type of abortion, 2009 and 2019

Zdroj: Český statistický úřad; vlastní výpočty.

Source: Czech Statistical Office; authors' calculations.

Graf 8: Index potratovosti podle druhu potratu a věku ženy, 2009 a 2019
 Index of abortion by type of abortion and age of females, 2009 and 2019

Zdroj: Český statistický úřad; vlastní výpočty.
 Source: Czech Statistical Office; authors' calculations.

že index indukované potratovosti klesal ve všech věcích, nejvíce však (absolutně i relativně) na počátku a konci reprodukčního období. V případě samovolných potratů jsou hodnoty nejnižší okolo věku 27 let, směrem k začátku i konci reprodukčního období se potom zvyšují a nejvyšších hodnot indexu samovolné potratovosti je dosaženo u čtyřicátnic. Při srovnání začátku a konce sledovaného období je patrné, že index mírně vrostl pouze u dívek do 18 let a v ostatních věcích klesal, přičemž nejvýraznější pokles byl evidován u čtyřicátnic.

ÚMRTNOST ⁸⁾

Za rok 2019 zemřelo v České republice 112,4 tis. obyvatel, což bylo o 0,5 tis. méně než v předchozím roce. V letech 2017 a 2018 počty zemřelých meziročně rostly. V roce 2019 zemřelo po standardizaci na stejný počet dní v měsíci nejvíce osob v únoru a lednu, naopak nejméně v září a srpnu. Ve srovnání

s průměrnými počty zemřelých v jednotlivých měsících za období 2009–2019 zesnulo v roce 2019 méně osob pouze v březnu (o 1 %). Naopak nejvyšší nadprůměrné hodnoty byly evidovány v listopadu a červnu (o 5 % více). V posledních deseti letech byly měsíce s nejvyššími počty zesnulých leden 2017 a březen 2018, kdy zemřelo o zhruba pětinu lidí více než odpovídá průměru.

Zatímco počty zemřelých žen v roce 2019 meziročně poklesly (o 0,6 tis.), tak v případě mužů došlo k mírnému nárůstu (o 0,1 tis.). Ten byl evidován i u dětí ve věku 0–14 let (z 454 v roce 2018 na 463 o rok později). Naopak počty zemřelých osob ve věku 15–64 let meziročně poklesly o 0,5 tis. a nižší počet zesnulých byl i ve věkové skupině 65letých a starších (o 0,1 tis.). Tento vývoj však může být ovlivněn změnami ve věkovém složení populace. Podíl zemřelých mužů ve věku 80 let a více se zvýšil z 29,4 % v roce 2009 na 33,1 % v posledním sledovaném roce (vývoj nebyl plynulý). Obdobně zastoupení zemřelých

8) V době zpracování článku dosud nebylo uzavřeno zpracování statistiky příčin smrti za rok 2018. Výsledky budou zveřejněny v Demografické ročence České republiky 2018 a v publikaci Vývoj obyvatelstva České republiky – 2018.

80letých a starších žen má spíše rostoucí tendenci z 54,6 % v roce 2009 na hodnoty okolo 57–59 % v poslední pětiletce. Zastoupení mužů ve věku 90 let a více na všech zemřelých mužích také v posledních deseti letech rostlo z 3,6 % v roce 2009 na 7,7 % v roce 2019. Na téměř dvojnásobně podíly vzrostl i podíl žen ve věku 90 let a více z 10,8 % v roce 2009 na 20,5 % o deset let později. Vývoj těchto ukazatelů souvisí i se změnami ve věkové struktuře populace. Zemřelých dětí

do 1 roku bylo v posledním analyzovaném roce 288, tedy o 4 méně než v roce předchozím a o 53 méně než před deseti lety. Hodnota kojenecké úmrtnosti stagnovala na 2,6 ‰, což bylo o 0,3 promilového bodu méně než v roce 2009.

Za předpokladu zachování úmrtnosti roku 2019 by se živě narozené dítě mužského pohlaví v tomto roce v průměru dožilo 76,3 let, o 0,2 let více než v předchozím roce. U žen činila předpokládaná střední délka života při narození 82,1 let, také

Tab. 13: Standardizované počty zemřelých podle měsíce úmrtí, 2009–2019

Standardised deaths by month of death, 2009–2019

Rok / Year	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
2009	9 771	10 265	9 441	8 608	8 275	8 293	8 096	8 154	8 241	8 709	8 843	9 348
2014	8 833	8 867	9 031	8 654	8 326	8 243	8 496	8 171	8 579	8 835	8 592	9 586
2015	10 542	11 371	9 791	9 261	8 560	8 049	8 755	9 027	8 302	8 829	8 595	8 710
2016	9 209	9 369	9 313	8 884	8 536	8 381	8 301	8 235	8 193	8 834	8 798	9 930
2017	11 960	10 724	9 338	8 751	8 633	8 399	8 097	8 376	8 583	9 106	8 857	9 177
2018	9 328	10 941	11 664	9 314	8 530	8 362	8 835	8 815	8 535	8 865	8 893	9 385
2019	10 111	10 535	9 597	9 086	8 744	8 821	8 810	8 726	8 673	9 140	9 238	9 431
Průměr / Avg. 2009–2019	9 772	10 114	9 661	8 997	8 495	8 387	8 491	8 408	8 393	8 825	8 767	9 278

Pozn.: Standardizováno na stejný počet dní (30) v měsíci. Standardizovaný počet zemřelých v měsíci = skutečný počet zemřelých v měsíci / počet dní v měsíci * 30. Tučně vyznačeny nejvyšší měsíční počty v daném roce.

Note: Standardised to the same number of days (30) in a month. Standardised deaths in the month = real deaths in the month / number of days in the month * 30. The highest number of deaths by month in the given year in bold.

Zdroj: Český statistický úřad.

Source: Czech Statistical Office.

Tab. 14: Zemřelí, 2009–2019 / Deaths, 2009–2019

Ukazatel	2009	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Indicator
Zemřelí celkem	107 421	105 665	111 173	107 750	111 443	112 920	112 362	Deaths
v tom: muži	54 080	53 740	55 934	54 880	56 442	57 273	57 339	– males
ženy	53 341	51 925	55 239	52 870	55 001	55 647	55 023	– females
Zemřelí ve věku: 0–14	539	421	436	483	465	454	463	Deaths at age: 0–14
15–64	25 047	20 746	20 503	19 601	19 481	19 280	18 793	15–64
65+	81 835	84 498	90 234	87 666	91 497	93 186	93 106	65 and over
Zemřelí ve věku 80+ (%) – muži	29,4	32,5	33,2	32,7	33,1	32,7	33,1	Percentage of deaths at the age 80 and over – males
– ženy	54,6	57,9	58,8	57,7	58,1	57,8	57,2	– females
Zemřelí ve věku 90+ (%) – muži	3,6	6,2	6,5	6,8	7,3	7,2	7,7	Percentage of deaths at the age 90 and over – males
– ženy	10,8	16,9	18,1	18,2	19,7	20,1	20,5	– females
Zemřelí do 1 roku věku	341	263	272	317	304	292	288	Deaths under 1 year of age
Míra kojenecké úmrtnosti (‰)	2,9	2,4	2,5	2,8	2,7	2,6	2,6	Infant mortality rate (‰)

Zdroj: Český statistický úřad; vlastní výpočty.

Source: Czech Statistical Office; authors' calculations.

Tab. 15: Naděje dožití podle pohlaví a věku, 2009–2019 / Life expectancy by sex and age, 2009–2019

Ukazatel	2009	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Indicator
Naděje dožití mužů ve věku: 0 let	74,2	75,7	75,6	76,0	76,0	76,1	76,3	Life expectancy of males at age: 0
65 let	15,1	15,9	15,8	16,1	16,1	16,1	16,3	65
80 let	6,6	7,2	7,0	7,3	7,3	7,4	7,4	80
Naděje dožití žen ve věku: 0 let	80,3	81,7	81,5	81,8	81,8	81,9	82,1	Life expectancy of females at age: 0
65 let	18,5	19,6	19,3	19,7	19,6	19,7	19,9	65
80 let	7,8	8,5	8,3	8,7	8,6	8,6	8,8	80

Pozn.: Ukazatel vychází z úmrtnostních tabulek vypočtených jednotnou metodikou používanou ČSÚ od roku 2018.

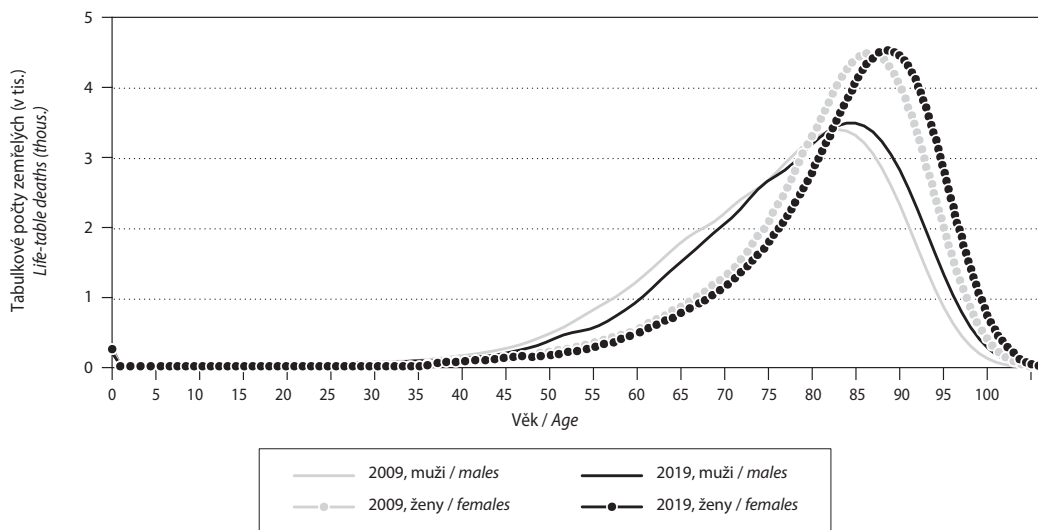
Note: The indicator is based on life tables calculated according to a unified methodology used by the CZSO since 2018.

Zdroj: Český statistický úřad.

Source: Czech Statistical Office.

Graf 9: Tabulkové počty zemřelých podle pohlaví a věku, 2009 a 2019

Life-table deaths by sex and age, 2009 and 2019

Zdroj: Český statistický úřad.

Source: Czech Statistical Office.

o 0,2 let více než v roce 2018. Ve srovnání s rokem 2009 vzrostla naděje dožití rychleji u mužů, a to jak v absolutním vyjádření (o 2,2 roky), tak i v relativním (o 2,9 %). Ženám se ve stejném období zvýšila střední délka života o 1,8 roku, relativně o 2,2 %. Relativně rychleji rostla naděje dožití ve vyšším věku. V případě mužů ve věku 80 let byla naděje dožití vyšší o 11,4 % ve srovnání s rokem 2009, zatímco u žen dokonce o 12,9 %.

Tabulkové počty zemřelých jsou nezávislé na změnách ve věkové struktuře a při srovnání let 2009 a 2019 dokládají posun maximálního počtu

zemřelých do vyššího věku. V případě mužů se tento věk posunul z 82 let v roce 2009 na 84 let o deset let později. Počet zemřelých byl v roce 2019 nižší oproti roku 2009 zhruba do 80 let věku (největší pokles ve věcích 54–66 let) a od věku 81 let byl vyšší. Nejvýraznější nárůst byl patrný ve věcích 88–95 let. U žen byl nejvyšší počet tabulkových úmrtí zaznamenán ve věku 86 let v roce 2009 a 88 let v roce 2019, přičemž nižší počty zemřelých v roce 2018 byly patrné zhruba do 86 let (největší pokles 77–83 let). Růst počtu zemřelých byl nejvýraznější u žen ve věku 90–97 let.

ZAHRANIČNÍ MIGRACE ⁹⁾

Díky vysokému saldu zahraniční migrace¹⁰⁾ v roce 2019 ve výši 44,3 tis. (nejvyšší hodnota v období od roku 2009) rostla populace ČR i v posledním sledovaném

roce. Oproti roku 2018 se saldo stěhování zvýšilo o 5,6 tis. Počet přistěhovalých se meziročně zvýšil o 7,4 tis. na 65,6 tis. v roce 2019, zatímco počet vystěhovalých se v posledním ročním srovnání zvýšil o 1,8 tis. na 21,3 tis.

Tab. 16: Zahraniční migrace podle pohlaví a věku, 2009–2019 / International migration by sex and age, 2009–2019

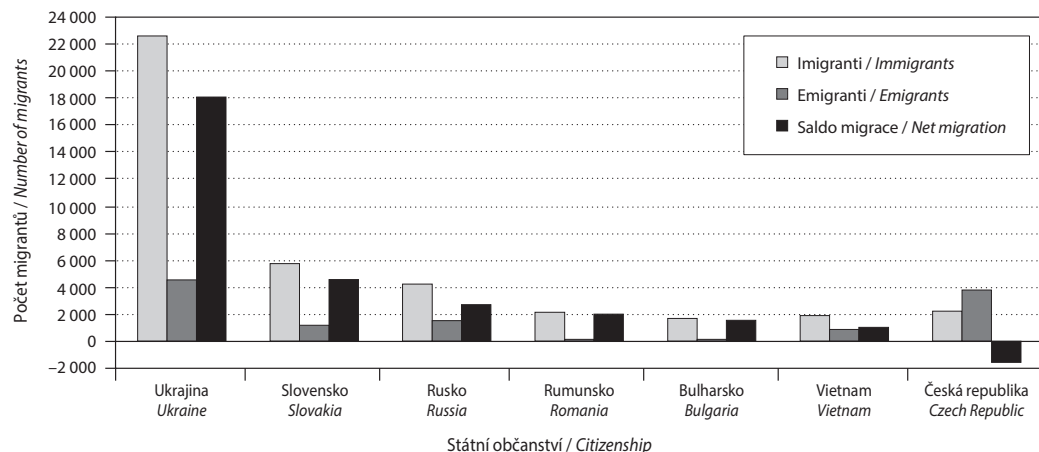
Ukazatel	2009	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Indicator
Přistěhovalí	39 973	41 625	34 922	37 503	45 957	58 148	65 571	Immigrants
z toho podíl mužů (%)	57,7	55,5	54,5	55,5	58,4	59,5	60,9	– percentage of males
Vystěhovalí	11 629	19 964	18 945	17 439	17 684	19 519	21 301	Emigrants
z toho podíl mužů (%)	73,3	56,3	55,4	54,0	56,3	57,4	58,0	– percentage of males
Objem stěhování	51 602	61 589	53 867	54 942	63 641	77 667	86 872	Volume of migration
Saldo migrace	28 344	21 661	15 977	20 064	28 273	38 629	44 270	Net migration
v tom ve věku: 0–14 let	4 278	3 685	3 406	3 270	3 328	3 684	4 241	aged: 0–14
15–24 let	11 534	6 443	5 552	5 647	7 793	9 607	10 579	15–24
25–34 let	8 065	6 754	5 471	7 578	10 644	14 426	15 544	25–34
35–64 let	4 239	4 571	1 420	3 356	6 311	10 725	13 682	35–64
65+ let	228	208	128	213	197	187	224	65+

Zdroj: Český statistický úřad.

Source: Czech Statistical Office.

Graf 10: Zahraniční migrace podle vybraných státních občanství, 2019

International migration by selected citizenship, 2019

Pozn.: Občanství s pěti nejvyššími počty imigrantů, emigrantů nebo salda migrace v roce 2019.

Note: Citizenships with five highest numbers of immigrants, emigrants or net migration levels in 2019.

Zdroj: Český statistický úřad.

Source: Czech Statistical Office.

9) Jedná se o registrovanou zahraniční migraci. Například občané EU nemají povinnost se registrovat.

10) Údaje o zahraničním stěhování získává ČSÚ z informačních systémů Ministerstva vnitra ČR. Konkrétně od července 2012 jde o data Ředitelství služby cizinecké policie (údaje o stavech cizinců) a data z Informačního systému evidence obyvatel (údaje o stěhování českých občanů).

Muži se na přistěhovaných v roce 2019 podíleli z 60,9 % a na vystěhovaných z 58,0 %. Obě tyto hodnoty v posledních letech rostly z nižších hodnot okolo 54 %–56 %, které byly zaznamenány v letech 2014–2016, přičemž na začátku sledovaného období od roku 2009 byly tyto hodnoty vyšší.

Nejvíce přibýlo v roce 2019 díky zahraničnímu stěhování obyvatel ve věkové skupině 25–34 let (15,5 tis.), následovala širší věková skupina 35–64 let (13,7 tis.) a mladší populace 15–24letých (10,6 tis.). Nízké bylo saldo migrace u nejstarších ve věku 65 let a více (0,2 tis.). V meziročním srovnání stoupl saldo migrace u všech věkových skupin. Růst v absolutním i relativním vyjádření byl nejvyšší ve věkové skupině 35–64 let (o 3,0 tis., respektive o 28 % více). Zastoupení této skupiny na celkovém saldu migrace v posledních letech roste. Například ve srovnání s rokem 2009 se podíl zvýšil z 15,0 % na 30,9 %. Naopak podíl dětské skupiny ve věku 0–14 let poklesl ve stejném období z 15,1 % na 9,6 % a v absolutních počtech tato subpopulace stagnovala.

Zahraničním stěhování nejvíce v roce 2019 přibýlo občanů Ukrajiny (18,2 tis.), kteří tvořili přes 40 % z celkového salda zahraniční migrace, přičemž 22,8 tis. se přistěhovalo a 4,6 tis. vystěhovalo. Oproti roku 2018 jich přibýlo o 5,0 tis. více. Občanů Slovenska se v roce 2019 přistěhovalo o 4,6 tis. více než se vystěhovalo, avšak šlo o pokles o 0,6 tis. oproti roku 2018. Další subpopulace s vyšším saldem zahraniční migrace tvořili občané Ruska (2,7 tis.), Rumunska

(2,0 tis.) a Bulharska (1,6 tis.). Tradičně nejvíce záporné saldo zahraniční migrace bylo u občanů ČR a to –1,6 tis. v roce 2019, přičemž o rok dříve to bylo pouze –1,0 tis.

VNITŘNÍ MIGRACE

V roce 2019 bylo evidováno vnitřní stěhování v objemu¹¹⁾ 242,7 tis. změn bydliště, o 4,7 tis. méně než v minulém roce. Podíl mužů na objemu vnitřní migrace byl v období 2009–2019 vždy méně než poloviční a v roce 2019 činil 47,1 %, stejně jako v roce 2018. Nejběžnější bylo v roce 2019 stěhování mezi obcemi v rámci okresu (41,7 % ze všech případů vnitřní migrace), následovaly změny bydliště mezi kraji (36,7 %) a nejméně časté bylo stěhování mezi okresy v rámci kraje (21,6 %). Všech druhů stěhování bylo méně než v roce 2018.

V analyzovaném období byl vždy nejsilnější proud mezikrajského stěhování mezi Středočeským krajem a Hlavním městem Prahou. Téměř z jedné čtvrtiny se podílel i na celkovém objemu mezikrajského stěhování. Z Prahy do Středočeského kraje se v roce 2019 vystěhovalo 14,8 tis. osob a obráceně migrovalo 7,4 tis. obyvatel. Další početné mezikrajské proudy směřovaly do Prahy a to z Ústeckého (1,9 tis.), Jihomoravského (1,6 tis.) a Moravskoslezského kraje (1,5 tis.).

Míry vnitřní migrace podle věku mají ve sledovaném období obvyklý průběh. Intenzita

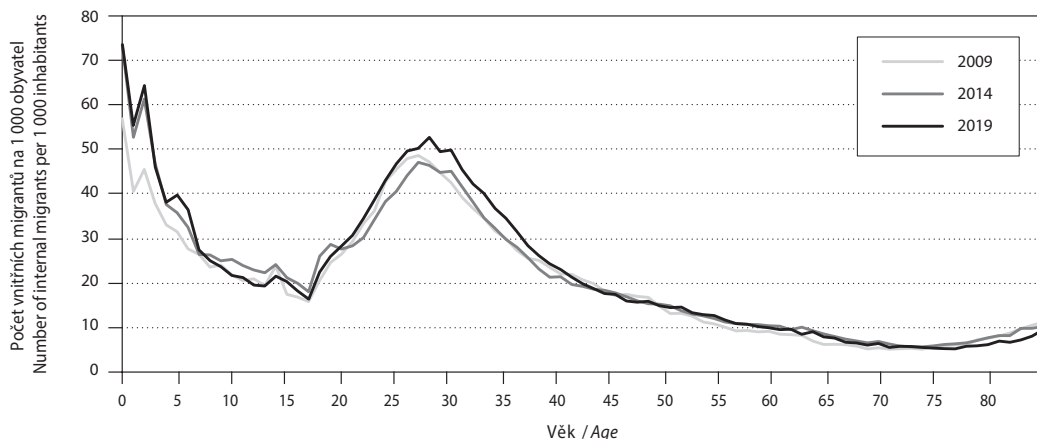
Tab. 17: Vnitřní stěhování, 2009–2019 / Internal migration, 2009–2019

Objem stěhování	2009	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Volume of migration
Celkem	233 262	238 339	242 113	250 722	246 070	247 414	242 679	Total
z toho podíl mužů (%)	49,1	46,2	46,2	46,7	46,5	47,1	47,1	– percentage of males
Z obce do obce v rámci okresu	96 395	104 998	105 014	107 994	104 512	104 748	101 177	Between municipalities within district
Z okresu do okresu v rámci kraje	45 002	49 979	51 393	52 235	52 468	52 892	52 381	Between districts within region
Z kraje do kraje	91 865	83 362	85 706	90 493	89 090	89 774	89 121	Between regions
z toho: z Prahy do Středočeského	16 295	13 253	13 990	14 063	14 051	15 200	14 809	of which: – from Prague to Středočeský
ze Středočeského do Prahy	7 565	7 038	7 436	8 240	7 726	7 336	7 369	– from Středočeský to Prague

Zdroj: Český statistický úřad.
Source: Czech Statistical Office.

11) Zahrnuje pouze stěhování přes hranici obce. Stěhování v rámci obce se nesleduje, vyjma Prahy, kde je zvlášť zpracovávané stěhování do úrovně městských částí.

Graf 11: Míra vnitřní migrace podle věku, 2009–2019 / Internal migration rate by age, 2009–2019

Zdroj: Český statistický úřad; vlastní výpočty.

Source: Czech Statistical Office; authors' calculations..

vnitřní migrace je obvykle nejvyšší u nejmladších dětí (do dvou let). Poté klesá k nízkým hodnotám ve věku 16–17 let a vzápětí roste k druhému vrcholu okolo věku 25–30 let (zřejmě souvislost se stěhováním za prací nebo s rodinou). Následný pokles směřuje k minimální úrovni vnitřní migrace ve věku okolo 70 let, který vzápětí střídá mírný nárůst u nejstarších (pravděpodobně v souvislosti se stěhováním do menších obydlení nebo do zařízení sociální péče).

ZÁVĚR

Počet obyvatel České republiky se zvyšuje primárně z důvodu mezinárodní migrace. Růst přirozeným přírůstkem je buď mírný, nebo dokonce dochází k přirozenému úbytku jako v letech 2013, 2015 a 2019.

Podobně je tomu i v Evropské unii (28 členských států), kde docházelo v letech 2015, 2017 a 2018 (poslední kompletní dostupná data) k přirozenému úbytku, zatímco saldo zahraniční migrace bylo výrazně kladné (Eurostat, 2020), takže celkový počet obyvatel rostl. Z hlediska úhrnné plodnosti dosahovala ČR v roce 2018 vyšších hodnot, než je hodnota za celou EU-28 (1,71 vs. 1,56 dítěte na jednu ženu). Zatímco úhrnná plodnost v ČR v letech 2012 až 2018 rostla, tak v Evropské unii měla spíše mírně sestupnou tendenci. V případě průměrného věku matky při narození dítěte měla ČR v roce 2018 podprůměrné hodnoty v rámci EU-28 (30,1 let vs. 30,8 let). Obě pohlaví v ČR měly stále horší úmrtnostní poměry než EU-28 jako celek. Naděje dožití při narození u mužů v roce 2018 byla u nás o 2,1 roky nižší než v EU-28, v případě žen byl rozdíl 1,6 roku.

Literatura (zdroje dat)

- Český statistický úřad. 2010a ... 2019a. *Demografická ročenka České republiky v roce 2009 ... 2018* [online]. Praha: ČSÚ. Dostupné z: <<https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-rocenka-ceske-republiky-bec10o9r0o>>.
- Český statistický úřad. 2020. *Stav a pohyb obyvatelstva v České republice v roce 2019* [online]. Praha: ČSÚ. Dostupné z: <<https://www.czso.cz/csu/czso/stav-a-pohyb-obyvatelstva-v-cr-rok-2019>>.
- Český statistický úřad. 2019b a 2020b. *Úmrtnostní tabulky za ČR, regiony soudržnosti a kraje – 2018–2019* [online]. Praha: ČSÚ. Dostupné z: <<https://www.czso.cz/csu/czso/umrtnostni-tabulky-za-cr-regiony-soudrznosti-a-kraje-2018-2019>>.
- Český statistický úřad. 2010c ... 2019c. *Vývoj obyvatelstva České republiky v roce 2009 ... 2018* [online]. Praha: ČSÚ. Dostupné z: <<https://www.czso.cz/csu/czso/vyvoj-obyvatelstva-ceske-republiky-2018>>.

- Český statistický úřad. 2018d. *Úmrtnostní tabulky v časové řadě – 1920–2016* [online]. Praha: ČSÚ. Dostupné z: <<https://www.czso.cz/csu/czso/umrtnostni-tabulky-v-casove-rade-1920-2016>>.
- Eurostat. 2020. *Eurostat database* [online]. [cit. 28.5.2020]. Dostupné z: <<https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>>.
- Interní databáze demografických dat. Praha: ČSÚ.

JANA KŘEŠŤANOVÁ

Je od roku 2015 absolventkou magisterského a studentkou doktorského studia oboru demografie na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy. Od roku 2016 pracuje v oddělení demografické statistiky Českého statistického úřadu, kde se věnuje především analýzám sňatečnosti a rozvodovosti.

ROMAN KURKIN

Získal doktorský titul z oboru demografie na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v roce 2015. Od roku 2009 pracuje na Českém statistickém úřadu, kde se podílel na přípravě a zpracování Sčítání lidu, domu a bytů 2011. Na oddělení demografické statistiky se od roku 2014 věnuje zejména analýzám plodnosti, potratovosti, migrace a přípravě populačních projekcí.

SUMMARY

The population of the Czech Republic grew by 44 100 in 2019 as a result of positive international migration (+44 300), while natural increase was negative (–100). As of 31 December 2019 the population of the state was 10 693 900. In a year-on-year comparison, the share of the population aged 15–64 decreased from 64.5% to 64.1% in 2019, while the population aged 0–14 and 65 and over increased (from 15.9% to 16.0% and from 19.6% to 19.9%, respectively). This resulted in an increase in the total age dependency ratio from 66.3 to 67.8. The trend of a decreasing share of married people (46.5% in 2019) and an increasing share of single people (31.7%) over time continued. Widowed and divorced people stagnated at 8.2% and 13.6%, respectively. The number of marriages has increased for the sixth year in a row (54 900 in 2019); however, the last year-on-year change was small. Nuptiality indicators also rose: the total first marriage rate for males increased from 58.8% to 59.0% and for females from 66.9% to 67.5% between 2018 and 2019. Mean age at first marriage for males slightly decreased to 32.1 years, whereas it stagnated for females to 29.8 years. The total divorce rate also stagnated at 44.8% in the last year. The absolute number of divorces slightly decreased to 24 100. The number of live-born children decreased from 114 000 in 2016 to 112 200 a year later;

however, the total fertility rate stagnated at 1.71 children per woman in 2019 as a result of the smaller number of women of reproduction age. The mean age of mothers at childbirth slightly increased to 30.2 years. This was also true of first births, where the average age of mothers was 28.5 years in 2019, while the mean ages for higher birth orders stagnated. The share of live births outside marriage decreased for the second year in a row to 48.2%. It decreased for first-order births (57.3%) and for third- and higher-order births (41.5%). By contrast, it rose for second-order births (39.2%) in 2019. The number of abortions decreased to 31 800 (historical minimum). Both types of abortions saw a decrease in numbers: induced abortions declined to 17 800 and spontaneous abortions to 12 700. The total abortion rate decreased to 0.48 abortions per women and the mean age at abortion stagnated at 30.5 years in the last year. The number of deaths decreased, from 112 900 in 2018 to 112 400 in 2019, which led to an increase in male life expectancy at birth to 76.3 years and to 82.1 in the case of females. Net migration was the highest among Ukraine nationals (18 200) and Slovaks (4 600) and in terms of age among the population aged 25–34 years. The volume of internal migration (between municipalities) decreased to 242 700, while the most common migration was between municipalities within a district (41.7%).